

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий інститут публічного управління та адміністрування

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

кафедра публічного управління та адміністрування

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри публічного
управління та адміністрування

_____ О. Н. Євтушенко

“ _____ ” _____ 20 ____ року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

магістр

(ступінь вищої освіти)

на тему: **ПРОЗОРИСТЬ ТА ПІДЗВІТНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ**

Керівник:

д. політ. н., професор

Євтушенко Олександр Никифорович

(вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент:

_____ (посада, вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Виконав:

студент VI курсу групи 635 М

Сидоряк Євгеній Олексійович

(П.І.Б.)

Спеціальності:

281 «Публічне управління та
адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

ОПП:

«Публічне управління та
адміністрування»

Миколаїв – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ПІДЗВІТНОСТІ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	6
1.1. Основні підходи щодо дослідження прозорості в роботі органів місцевого самоврядування.....	6
1.2 Підзвітність – головний елемент ефективного управління.....	18
Висновок до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2	
ПРОЗОРИСТЬ ТА ПІДЗВІТНІСТЬ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	27
2.1. Основні виклики, пов’язані з забезпеченням прозорості в умовах воєнного стану.....	27
2.2. Аналіз прозорості та підзвітності в роботі органів місцевого самоврядування під час воєнного стану.....	41
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3	
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ПІДЗВІТНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	51
3.1. Напрями вдосконалення рівня прозорості та підзвітності.....	51
3.2. Міжнародний досвід збільшення рівня прозорості та підзвітності.....	59
Висновки до розділу 3.....	67
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розбудова демократичної та правової держави в Україні можлива лише на шляху побудови місцевого самоврядування. В ході реформи децентралізації органи місцевого самоврядування отримали достатні організаційні, функціональні та матеріальні ресурси. В той же час євроінтеграційні процеси обумовлюють необхідність удосконалити та зміцнити місцеве самоврядування як демократичної форми публічної влади. Важливу роль в цьому належить принципам прозорості та підзвітності в органах місцевого самоврядування в процесі виконання наданих ним повноважень.

На сучасному етапі саме формування ефективних механізмів прозорості, підзвітності та відкритості в органах місцевого самоврядування безпосередньо впливає на рівень розвитку місцевої демократії. Що сприяє активізації членів місцевого співтовариства приймати активну участь у вирішенні місцевих питань.

Розгляд проблематики пов'язаної з запровадженням принципів прозорості та підзвітності в органах місцевого самоврядування дозволяє осмислити та вирішити ряд питань та наблизити місцеве самоврядування до європейських стандартів.

Сучасні проблеми прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування в Україні досліджують такі вітчизняні науковці, як В. Андріяш, М. Бублій, О. Євтушенко, В. Ємельянов, Є. Касяненко, Є. Мінакова, В. Пилаєва, В. Серьогін, В. Стретович, І. Ткач, А. Шульга та ін.

Однак відсутність сучасного теоретичного осмислення реалізації принципів прозорості та підзвітності в органах місцевого самоврядування в Україні в умовах воєнного стану свідчить про необхідність більш детального вивчення вказаної проблеми в практиці місцевого самоврядування, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Метою магістерської роботи є вивчення принципів прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування в Україні в умовах воєнного стану.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- визначити основні підходи щодо дослідження прозорості в роботі органів місцевого самоврядування;
- дослідити підзвітність як головний елемент ефективного управління;
- визначити основні виклики, пов'язані з забезпеченням прозорості в умовах воєнного стану;
- проаналізувати особливості прозорості та підзвітності в роботі органів місцевого самоврядування під час воєнного стану;
- обґрунтувати напрями вдосконалення рівня прозорості в органах місцевого самоврядування;

Об'єктом дослідження є система місцевого самоврядування в Україні в умовах воєнного стану.

Предметом дослідження є принципи прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування в Україні в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. включають сукупність загальнонаукових методів: аналізу й синтезу, індукції та дедукції, сходження від абстрактного до конкретного, формалізації об'єктивності й ін.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі реалізації принципів: прозорості та підзвітності в діяльності органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану.

Доведено, що принцип: прозорості та підзвітності в діяльності місцевого самоврядування в сучасній Україні є інструментом, що активізує процес розвитку локальної демократії, тому що створює умови для громадян реалізувати їх право контролю за діяльністю влади.

Запропоновано практичні рекомендації з удосконалення впровадження принципів прозорості та підзвітності в діяльності органів місцевого самоврядування в Україні в умовах воєнного стану.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані в навчальному процесі при викладанні дисципліни «Місьцеве самоврядування», а також під час обговорення питань підзвітності та прозорості фахівцями з публічного управління.

Публікації. Основні положення дослідження висвітлено в тезах на Всеукраїнській конференції Могілянські читання 2024 (м. Миколаїв, листопад 2024 р.).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Її повний обсяг становить 76 сторінок, у тому числі: рисунків 3, таблиць 3. Список використаних джерел налічує 58 найменувань, та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ПІДЗВІТНОСТІ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1. Основні підходи щодо дослідження прозорості в роботі органів місцевого самоврядування

Почнемо з самого визначення прозорості в управлінні - це принцип, що визначає відкритість а також доступність інформації про діяльність органів влади для громадськості. Вона включає в себе кілька ключових аспектів, що мають критичне значення для безпосереднього забезпечення довіри та підзвітності в органах державної влади, давайте розглянемо прозорість в роботі органів місцевого самоврядування більш детально, я виділив декілька саме основних видів прозорості, які мають за собою різні аспекти та застосування, а саме: процесуальна прозорість, що є ключовим елементом у забезпеченні відкритого та доступного процесу прийняття рішень в органах місцевого самоврядування. Вона передбачає, що всі етапи ухвалення рішень, починаючи від ініціації питання до остаточного голосування, повинні бути відкритими для громадськості. Це дозволяє населенню не лише ознайомлюватися з результатами, але й спостерігати за самим процесом, у тому числі за тим, як розглядаються альтернативні пропозиції, які аргументи висловлюються під час дискусій, та яким чином формуються остаточні рішення.

Основою процесуальної прозорості є публікація таких документів, як протоколи засідань, рішення комітетів, звіти, проекти нормативних актів та матеріали, що використовуються для підготовки до засідань. Документи стають доступними у цифровому форматі, наприклад, через сайти місцевих органів влади.

Крім того, порядок денний засідань місцевих рад та комітетів має публікуватися заздалегідь, щоб громадяни могли підготуватися до обговорення та, якщо є така необхідність, висловити свої думки або зауваження. Це дозволяє громаді брати участь у прийнятті рішень на ранніх етапах, а не тільки після їх ухвалення. Громадський контроль та участь сприяють підвищенню відповідальності місцевих органів перед населенням, адже представники влади знають, що їхня робота постійно знаходиться під наглядом громадськості.

Процесуальна прозорість також знижує ризики корупційних дій, оскільки відкриті процедури ускладнюють можливості для прихованих домовленостей та маніпуляцій. Публікація інформації про те, які інтереси стоять за тими чи іншими рішеннями, дозволяє громадянам критично оцінювати дії представників влади та виявляти потенційні конфлікти інтересів.

Прикладом ефективної процесуальної прозорості є електронні платформи для публікації протоколів засідань, які дають змогу не лише ознайомлюватися з рішеннями, але й переглядати хронологію обговорень, бачити аргументи та позиції кожного депутата чи посадовця. Сайти міських рад можуть стати потужним інструментом залучення громадськості до управлінських процесів, адже вони надають доступ до актуальної інформації, що безпосередньо стосується інтересів громади.

Таким чином, процесуальна прозорість – це важливий інструмент, що сприяє підвищенню довіри громадян до органів місцевого самоврядування, а й стимулює активну їх активну участь у демократичних процесах[1,2].

Слід виділити фінансову прозорість, хоча зазначити, що фінансова прозорість є напевно найважливішою складовою прозорості, оскільки вона безпосередньо стосується того, як розпоряджаються фінансовими ресурсами, які належать громаді. Це включає оприлюднення всієї інформації, пов'язаної з бюджетними процесами, що охоплюють як доходи, так і витрати. Основною

метою фінансової прозорості є надання громадянам можливості бачити, на що витрачаються їхні податки, та як ефективно використовуються ресурси.

Важливим аспектом фінансової прозорості є публікація бюджетних звітів. Вони стають доступними для громадськості через спеціалізовані портали або сайти органів самоврядування, де кожен громадянин може їх переглянути. Крім бюджетних звітів, до фінансової прозорості належить і публікація звітів про тендери та контракти. Прозорість у цих питаннях дозволяє уникнути корупційних схем під час розподілу державних коштів і сприяє рівному доступу до тендерних процедур для всіх учасників ринку.

Фінансова прозорість забезпечує контроль громадськості за використанням державних ресурсів. Що сприяє зменшенню ризиків зловживань, оскільки відкриті дані про фінансові операції роблять фінансові потоки більш зрозумілими для громадськості дають можливість порівнювати обіцяні витрати з реальними показниками. Забезпеченню фінансової прозорості сприяють є регулярні аудити та перевірки, які проводяться незалежними контролюючими органами. Аудити дозволяють виявляти недоліки у фінансовій звітності, викривати потенційні випадки шахрайства чи неправильного розподілу коштів, щоб запобігати повторенню подібних ситуацій у майбутньому. Ці перевірки мають бути публічними та доступними для огляду громадськості, що підвищує довіру до органів самоврядування та їхньої фінансової дисципліни.

Прикладом фінансової прозорості можуть слугувати електронні платформи, такі як «Є-Дата», які надають доступ до інформації про державні витрати, тендери та контракти. Ці платформи дозволяють громадянам переглядати дані про бюджетні витрати та доходи у реальному часі, що робить процес витрачання державних коштів максимально прозорим. Ще одним прикладом є публікація річних звітів органів влади, де детально описуються всі фінансові операції за рік, включаючи джерела фінансування та витратні статті.

В Законах України «Про публічні фінанси України» та «Про доступ до публічної інформації» фінансова прозорість визначається, як важливий механізм для зміцнення довіри між владою та громадянами. Вона сприяє підвищенню відповідальності посадових осіб за прийняті рішення, оскільки відкриті фінансові звіти створюють додатковий стимул для дотримання етичних та правових норм під час управління публічними фінансами[3,4]

Інституційна прозорість є ще одним елементом у забезпеченні відкритості та доступності інформації про організаційну структуру, функції та обов'язки органів влади. Вона передбачає публікацію детальної інформації про те, як саме працюють різні державні та місцеві установи, які структури відповідають за конкретні сфери діяльності, та хто несе відповідальність за ухвалення рішень. Інституційна прозорість дозволяє громадянам краще розуміти механізми управління та взаємодії між різними підрозділами, що, в свою чергу, сприяє підвищенню рівня довіри до органів влади.

Публікація інформації про організаційну структуру органів влади дозволяє населенню дізнатися про склад та функції різних підрозділів та комітетів. Громадяни мають право знати, які саме функції виконує кожен відділ, комітет чи департамент, хто обіймає ключові посади та за що вони відповідають. Це допомагає чітко розуміти, до якого органу чи посадовця звертатися у разі виникнення певних питань або проблем, а також сприяє підзвітності конкретного підрозділу.

Інституційна прозорість також включає публікацію інформації про будь-які організаційні зміни, такі як реорганізації, створення нових відділів чи зміну повноважень комітетів. Такі зміни мають вплив на роботу органів влади, а громадяни мають бути проінформовані про ці процеси для розуміння того, як саме змінюються відповідальні структури та їхні обов'язки. Оголошення про зміни в організаційній структурі мають бути широко доступні, це можна реалізувати наприклад, через офіційні веб-сайти або прес-релізи, що дозволяє громадянам бути в курсі всіх важливих перетворень.

Регулярні звіти про діяльність органів влади є важливим елементом інституційної прозорості. В таких звітах йдеться про виконані завдання, поточні пріоритети, та зміни в організаційній структурі. Вони дозволяють громадянам бачити не лише результати роботи конкретних підрозділів, але й розуміти, які зміни відбулися в управлінських процесах, як розподіляються обов'язки між посадовими особами, та які нові стратегії або ініціативи впроваджуються.

Можливо один з найкращих прикладів інституційної прозорості – це електронні платформи, де публікується інформація про організаційну структуру органів влади. На цих сайтах можна знайти детальну інформацію про кожен відділ чи комітет, їхні повноваження, функції, а також контактні дані посадовців. Це дозволяє громадянам мати повну картину того, як функціонує орган місцевого самоврядування, хто відповідає за ухвалення рішень, а також як можна звернутися до відповідних структур для вирішення своїх питань.

Забезпечення інституційної прозорості має сприяти підвищенню ефективності управління, оскільки робить органи влади більш відкритими для громадського контролю. Громадяни можуть не лише отримувати інформацію про те, як функціонує той чи інший орган, але й відстежувати, як зміни в організаційній структурі впливають на управлінські процеси. Що в свою чергу допомагає знизити рівень бюрократії та підвищити відповідальність посадових осіб[5,6].

Прозорість у сфері публічних послуг є одним із найважливіших механізмів, що дозволяє громадянам мати доступ до інформації про якість, ефективність та доступність державних послуг. Вона забезпечує відкритість у всіх етапах надання цих послуг та дозволяє громадянам оцінювати роботу державних установ, що надають ці послуги, а також впливати на їх удосконалення. Прозорість у цій сфері включає публікацію докладних звітів про виконання послуг, результати опитувань, досліджень та рейтингів, що дозволяють оцінити рівень надання послуг у різних сферах. Звіти стають

доступними громадськості через офіційні веб-сайти або інші платформи, що дозволяє громадянам бачити, наскільки ефективно працюють органи влади у цій сфері. Так, у сфері охорони здоров'я звіти містять інформацію про кількість наданих медичних послуг, тривалість очікування, рівень задоволеності пацієнтів. У сфері освіти: результати навчання студентів, умови навчання, наявність необхідної інфраструктури тощо. У сфері публічних послуг є використання рейтингів та оцінок якості, які ґрунтуються на даних опитувань громадян і незалежних досліджень. Такі рейтинги дозволяють порівнювати якість послуг у різних регіонах чи установах та визначати, які установи надають більш якісні та ефективні послуги. Наприклад, рейтинги у сфері охорони здоров'я можуть порівнювати лікарні за рівнем обслуговування пацієнтів, якістю медичного обладнання та доступом до медичних послуг.

Системи зворотного зв'язку дозволяють громадянам подавати свої відгуки та пропозиції щодо якості послуг, що були надані, а також звертатися зі скаргами, якщо послуги були надані неналежним чином. Зв'язок спрощує процес подання відгуків та робить його доступним для громадян, а також сприяє підвищенню якості та ефективності цих послуг. Все це дає громадянам не лише контролювати процес, але й активно впливати на нього через свої відгуки, пропозиції та участь в опитуваннях. Це створює додатковий стимул для органів влади поліпшувати їх якість, оскільки відкрита інформація про результати їх роботи є під постійним громадським контролем.

Наприклад, у сфері охорони здоров'я прозорість у наданні медичних послуг дозволяє пацієнтам дізнаватися про якість послуг. Публікація статистики про час очікування на медичне обслуговування, кількість успішно проведених операцій або рівень задоволеності пацієнтів. Подібна прозорість також може стимулювати медичні заклади покращувати рівень обслуговування для підвищення своєї конкурентоспроможності.

Отже, прозорість у сфері публічних послуг є важливим інструментом, що дозволяє громадянам здійснювати контроль за цими процесами, сприяє кращій інформованості громадськості, підвищує довіру до органів влади[7].

Прозорість у сфері законотворчості ключовий принцип демократичного управління, що дозволяє громадянам бути активними учасниками процесу формування законодавства та контролювати його розвиток на всіх етапах. Вона охоплює відкритість процесів розробки, обговорення та прийняття законів, а також створює умови для більш широкої участі громадськості у цих процесах. Прозорість у цій сфері підвищує довіру до законодавчих органів та зменшує ризик ухвалення законів, що можуть не відповідати суспільним інтересам. Відкритий доступ до текстів законопроектів дозволяє громадянам, експертам і громадським організаціям ознайомлюватися з тим, як саме планується змінити законодавство, які норми та положення пропонуються для обговорення та подальшого затвердження, щоб уникнути непрозорих рішень, коли зміни в законах впроваджуються без належного обговорення або аналізу їхніх потенційних наслідків.

Публікація законопроектів також дозволяє залучити громадськість до обговорення майбутніх законів через організацію публічних консультацій. Громадські консультації є важливою частиною процесу законотворчості. Наприклад, законопроекти, що стосуються освіти, охорони здоров'я чи соціального захисту, можуть отримати додаткові пропозиції та виправлення на основі думки експертів та громадськості.

Платформи для громадських консультацій, які функціонують онлайн, дозволяють громадянам брати участь у процесі законотворчості, залишати коментарі, ділитися своїм баченням проблематики, подавати пропозиції щодо покращення законопроектів. Вони також дозволяють слідкувати за етапами обговорення, переглядати думки інших учасників і отримувати відповіді від законодавців. Такий формат сприяє формуванню більш відкритого, інклюзивного та доступного процесу ухвалення законодавчих актів.

Прозорість у законотворчості передбачає публікацію протоколів обговорень та результатів голосувань у парламенті. Це дозволяє громадянам бачити, які депутати підтримали або відкинули той чи інший законопроект, а також дізнаватися про аргументи, що були висловлені під час парламентських

дискусій. На нашу думку, публічність є важливою умовою підзвітності народних обранців, вона дозволяє громадянам оцінювати діяльність своїх представників та їхню позицію стосовно ключових питань державної політики. Така відкритість дає можливість громадянам спостерігати за всіма етапами законотворчого процесу, сприяє розумінню громадянами законодавчих процесів та підвищує їх рівень довіри до влади.

Отже прозорість законотворчого процесу сприяє боротьбі з корупцією, оскільки відкрите обговорення законопроектів знижує ризики прихованих домовленостей або непрозорого лобіювання інтересів окремих груп[8].

Прозорість у сфері правозастосування забезпечує відкритість процесів судочинства, включаючи рішення судових актів. Це передбачає публікацію судових рішень, яке включає детальний опис причин та обставин, що стали підставою для судового рішення. Прикладами є сайти судів, які публікують судові рішення, а також інформаційні системи правозастосування, що дозволяють знайти та ознайомитися з судовими актами.

Прозорість у сфері звітності та підзвітності дозволяє громадянам отримувати доступ до критично важливої інформації, що стосується виконання державних зобов'язань, ефективності діяльності органів влади та результатів їхньої роботи. Такий підхід є основоположним для формування системи, де підзвітність і прозорість взаємодіють для забезпечення сталого врядування.

Забезпечення прозорості вимагає впровадження системних підходів до створення зрозумілої та доступної звітності, яка дозволяє оцінити діяльність органів державного управління. У багатьох країнах це реалізується через закони про доступ до публічної інформації, механізми громадського моніторингу та впровадження новітніх технологій, які спрощують доступ до даних. Наприклад, таких як Індія[9] та країни Центральної Європи[10], підходи до впровадження прозорості варіюються залежно від історичних та політичних умов, але загальна тенденція залишається сталою: чим вища відкритість, тим ефективніше функціонують інституції[.

Крім того, важливою складовою прозорості у сфері звітності є звіти про реалізацію державних програм. Ці звіти показують, як саме виконуються різні державні програми. Прозорість реалізації програм допомагає виявляти проблеми на ранніх етапах та вчасно коригувати плани.

Варто підкреслити, що офіційні звіти відіграють ключову роль у забезпеченні прозорості. Ці документи зазвичай включають інформацію про бюджети, плани розвитку, ключові показники ефективності. Публікація таких звітів інформує громадян про реальні дії влади, як органи влади виконують свої зобов'язання перед суспільством.

Прозорість у цій сфері створює можливості для громадянського контролю. Вони можуть слідкувати за тим, наскільки ефективно влада виконує свої обов'язки, як використовуються ресурси, і чи досягаються заплановані результати. Це допомагає зменшити ризики корупційних дій, адже кожен етап діяльності влади стає публічно доступним.

Звітність сприяє покращенню якості державного управління, оскільки стимулює органи влади до більш ефективної та раціональної діяльності. Таким чином, прозорість звітності стає інструментом для впровадження змін на рівні державного управління.

Так онлайн платформа «Є-Дата» є інструментом, що забезпечує прозорість у сфері звітності та надає громадянам змогу слідкувати за витратами державних коштів. Це дозволяє контролювати виконання дій влади та важливим кроком до побудови відповідального та підконтрольного державного управління.

До механізмів забезпечення прозорості відносяться:

- законодавчі та нормативні: Закон України «Про доступ до публічної інформації», що встановлює права громадян на доступ до інформації, що знаходиться в розпорядженні органів влади; Закон України «Про місцеве самоврядування», що включає вимоги до прозорості їх діяльності;
- технологічні й цифрові: платформи для відкритих даних («Є-

Дата», забезпечує доступ до бюджетних витрат, тендери та інші), що полегшує розуміння інформації;

До соціальних інструментів відносяться:

- громадський моніторинг, що включає проведення незалежних аудиторських перевірок, аналіз фінансових звітів і оцінку ефективності політик;
- активність медіа: журналістські розслідування для виявлення зловживань корупційних схем.

Зарубіжний досвід у сфері забезпечення прозорості. Особливо цікавим є досвід США та країн Європейського Союзу (ЄС), які за довгий час впровадили комплексні підходи до підвищення прозорості, відкритості та підзвітності місцевих органів влади. Зокрема в США значна увага приділена підвищенню підзвітності, відкритості даних та залучення громадськості в цей процес, що включає наступні ключові аспекти: акти про свободу інформації. Кожен штат має свій аналог закону, який регулює доступ громадян до інформації на місцевому рівні. Це забезпечує можливість контролю за рішеннями влади та витратами місцевих бюджетів. Також у багатьох американських містах впроваджуються ініціативи щодо відкритих даних, які передбачають публікацію на веб-платформах різноманітних даних: результати проведених тендерів, демографічні показники, інфраструктурні проекти тощо. Наприклад, у Нью-Йорку працює портал, де публікуються дані про всі сфери життєдіяльності міста.

Так в США в багатьох містах проводяться публічні консультації, форуми та онлайн-обговорення, де громадяни можуть висловлювати свої думки щодо місцевих політик та проектів. Також популярною є практика участі громадськості у розподілі частини бюджету через механізм «партисипативного бюджету», що дозволяє громадянам самостійно вирішувати, на що витратити частину місцевих коштів. Також у США існує жорстке законодавство, яке вимагає публікацію протоколів засідань, результати голосувань тощо. Наприклад, муніципалітети зобов'язані прийняти

рішення публікувати на офіційних сайтах, громадянам брати участь у засіданнях місцевих рад через прямі трансляції. [11]

В країнах ЄС прозорість у роботі органів самоврядування є важливою цінністю управлінської культури. Зокрема через низку законодавчих актів (директив та регламентів), що регулюють це питання на різних рівнях, включаючи місцевий. Наприклад, «Директива про доступ до публічної інформації» (2003/98/ЄС) встановлює вимоги щодо забезпечення громадянам доступу до публічних даних та сприяє розвитку ініціатив. Це допомагає створювати єдині стандарти для прозорості в державах-членах ЄС. Також, усі країни-члени зобов'язані публікувати тендери на європейському порталі «Tenders Electronic Daily (TED)», що дозволяє громадськості та бізнесу слідкувати за витрачанням бюджетних коштів і зменшує ризик корупції. Така практика запроваджена в таких країнах, як Німеччина, Франція, Іспанія.

Країни ЄС (Великобританія, Швеція, Естонія) є членами міжнародної ініціативи «Open Government Partnership», що проголошує відкритість врядування та включає заходи для забезпечення прозорості на місцевому рівні[10].

У Європі активно розвивається цифровізація влади, е-врядування. Наприклад, у таких країнах, як Естонія, Нідерланди та Данія, місцеві органи влади пропонують громадянам доступ до різних електронних послуг через інтегровані платформи.

Країни ЄС активно залучають громадян до процесу прийняття рішень через механізми публічних консультацій. Наприклад, у Нідерландах широко використовуються онлайн-платформи для обговорення місцевих рішень, а у Великобританії діє система регулярних публічних опитувань п слухань, де громадяни можуть вносити свої пропозиції щодо місцевих ініціатив.[10]

Отже, досвід США та країн ЄС у забезпеченні прозорості в роботі органів місцевого самоврядування свідчить про важливість відкритості даних, громадського залучення та електронного врядування. Ці підходи допомагають

зміцнювати довіру до влади, зменшувати корупційні ризики та забезпечувати ефективне використання державних ресурсів.

Однак існують проблеми та виклики у забезпеченні прозорості:

по-перше, пов'язані з корупцією та зловживаннями владою, о є суттєвими викликами для забезпечення прозорості. Прозорість може допомогти виявити зловживання, але вона не гарантує усунення корупції. В деяких випадках, відкритість може бути використана для маніпуляцій та створення ілюзії прозорості. Корупційні схеми можуть адаптуватися до нових умов та використовувати доступ до інформації для прикриття зловживань[12];

по-друге, з технічними та організаційними труднощами Впровадження технологічних рішень для забезпечення прозорості може бути складним та дуже витратним процесом. Брак ресурсів, технічні труднощі та організаційні перешкоди можуть завадити реалізації ефективних систем відкритих даних. Необхідно забезпечити належне технічне обслуговування, регулярні оновлення та ефективного навчання персоналу для успішної реалізації таких рішень;

по-третє, існують культурні та соціальні бар'єри, що впливають на сприйняття прозорості, зокрема у країнах з низьким рівнем довіри до державних інститутів, або високим рівнем корупції;

по-четверте, в умовах кризової ситуації (війна, пандемія) забезпечення прозорості може стати неймовірно складним. У таких умовах доволі проблематично забезпечити відкритість прозорість.

Таким чином, зазначимо: прозорість є важливою складовою ефективного управління, що забезпечує відкритість, підзвітність та головне довіру населення до влади. Вона реалізується через різноманітні механізми, включаючи законодавчі норми, технологічні рішення та певні соціальні інструменти. Прозорість має значний вплив на управлінські процеси, сприяє зменшенню рівня корупції та покращенню якості державних послуг. Її реалізація стикається з численними викликами, які потребують комплексного підходу для їх подолання. В умовах криз та воєнних конфліктів забезпечення

прозорості стає ще більш важливим для збереження демократичних цінностей та стабільності в країні.

1.2. Підзвітність – головний елемент ефективного управління

Слід почати з твердження що підзвітність є складовою ефективного управління, оскільки визначає урегульованість управлінського процесу:

по-перше, підзвітність сприяє забезпеченню прозорості, яка є основою для довіри, яку органи управління можуть завоювати у громадськості. Відкрито звітування органів місцевого самоврядування про фінансові витрати, прийняті рішення, досягнуті результати підвищує довіру до управлінських інститутів і забезпечує соціальну легітимність їх діяльності;

по-друге, підзвітність впливає на якість прийняття рішень, тобто створює стимул для ретельного аналізу а також обґрунтування кожного рішення. Це допомагає уникнути поспішних або необґрунтованих рішень, а також забезпечує більш детальний підрахунок можливих ризиків та винагород, результатом яких є підвищення якості та обґрунтованості управлінських рішень;

по-третє, підзвітність є інструментом контролю та оцінки результатів управлінських процесів. Регулярні звіти та аудити дозволяють виявляти відхилення від планів та стандартів, що забезпечує можливість вчасно коригувати стратегії та процеси. Що запобігає зловживанням, корупції та неефективному використанню ресурсів й допомагає забезпечити відповідність між планами та фактичними результатами діяльності.

На мою думку, підзвітність стимулює підвищення ефективності організації, яка має зобов'язання звітувати про результати діяльності, що створює додатковий стимул для оптимізації процесів, зменшення витрат, що позитивно впливає на загальні результати організації.

Крім того, підзвітність є засобом запобігання зловживанням та корупції. Наявність чітких механізмів звітності а також контролю ускладнює можливість здійснення незаконних або неетичних дій, оскільки ризик бути виявленим та покараним. Це важливо для організацій, що управляють значними ресурсами або мають справу з державними коштами, де можливість зловживань може мати серйозні наслідки[12].

Ще одним аспектом значення підзвітності є формування культури відповідальності в організації. Підзвітність створює середовище, в якому кожен працівник розуміє свою відповідальність за виконання завдань та досягнення результатів. Де кожен працівник розуміє важливість своєї роботи та її вплив на загальні результати організації. Культура відповідальності стимулює активну участь у процесах та підвищує загальну продуктивність[13].

Останнє що я б хотів додати до аспектів значення підзвітності є те що вона повинна бути забезпечена на всіх рівнях управління. Це включає забезпечення відповідальності за виконання конкретних завдань та досягнення результатів не лише на рівні вищого керівництва.

Підзвітність, як механізм контролю, забезпечує відповідальність за результати роботи. Підзвітність є основою доброго управління. Зобов'язання звітувати про витрати, досягнення та результати діяльності дозволяє зацікавленим сторонам, таким як акціонери, громадськість і партнери, отримувати точну інформацію про те, як використовуються ресурси і як реалізуються плани.

Завдяки цьому процесу можна забезпечити не лише належний рівень прозорості, але й ефективний контроль за виконання планів та досягненням цілей. Підзвітність забезпечує основу для виявлення проблемних зон та впровадження коректив у діяльність організації. Підзвітність впливає на довіру суспільства до влади. Тому що довіра є важливою для держави. Коли організації відкрито звітують про свої діяльність та результати цієї діяльності,

це призводить до довіри громадськості, тому що інтереси цієї громади, та її потреби враховуються.

Процес підзвітності є важливим для поліпшення управлінських практик.. В результаті, організації можуть отримувати конструктивні відгуки та вдосконалювати свою діяльність. Також підзвітність сприяє формуванню культури відповідальності в організації. Коли всі члени команди розуміють свої обов'язки та відповідальність за результати своєї діяльності, це формує середовище, в якому кожен прагне досягати високих результатів та сприяти загальному успіху організації. Це також допомагає зміцнити корпоративну культуру, де підзвітність і відповідальність є основними цінностями.

Останнім аспектом важливості підзвітності є її вплив на довгостроковий успіх організації. Організації, які активно демонструють свою підзвітність і відкритість, зазвичай мають кращу репутацію, що сприяє укладенню нових угод та партнерства, покращення фінансових показників, збільшення конкурентних переваг, забезпечує основу для стійкого розвитку і успіху організації.

Також підзвітність включає в себе зобов'язання осіб або організацій звітувати про свої дії, результати та використання ресурсів, а також приймати відповідальність за них. Основними компонентами підзвітності є відповідальність, звітність, контроль і оцінка. Відповідальність – це виконання обов'язків та досягнення встановлених цілей. Звітність охоплює процес надання інформації про діяльність, витрати і результати, включаючи фінансові звіти, аудити та оцінки продуктивності. Контроль являє собою механізми перевірки правильності звіту, що здійснюється як через внутрішні так і зовнішні органи контролю.

Ці компоненти підзвітності утворюють замкнуте коло, яке забезпечує належний рівень управлінського контролю. Наприклад, відповідальність без контролю та звітності, відсутність перевірок і звітів може призвести до зловживань. А контроль без оцінки результатів може не забезпечити достатньо глибокий аналіз і корекцію помилок[14].

Підзвітність має різні види, включаючи внутрішню, зовнішню, політичну та адміністративну. Внутрішня підзвітність стосується відповідальності між різними підрозділами і рівнями управління організації. Вона включає взаємовідносини між підрозділами, де кожен підрозділ має звітувати перед вищим керівництвом. Зовнішня підзвітність стосується відповідальності перед зовнішніми сторонами, такими як громадськість, акціонери та регулятори [15]. Політична підзвітність стосується відповідальності перед політичними інститутами та виборцями. Політики і державні посадовці повинні звітувати перед виборцями, щоб забезпечити, що політичні рішення відповідають інтересам населення. Адміністративна підзвітність охоплює взаємодію між різними адміністративними органами, де різні рівні управління повинні бути підзвітними один перед одним, забезпечуючи координацію та ефективність управлінських процесів[16].

Підзвітність у контексті управлінських практик є ключовим аспектом, який забезпечує ефективність та прозорість у використанні публічних ресурсів. Її роль у управлінні публічними ресурсами полягає в забезпеченні належного контролю над витратами та фінансовими операціями, що важливо для підтримання довіри громадськості і забезпечення економічної ефективності. Підзвітність забезпечує, що органи управління не лише планують та реалізують витрати відповідно до затверджених бюджетів, але й регулярно звітують про їх використання.

Вплив підзвітності на використання ресурсів полягає у зменшенні ризику неефективного управління та зловживань. Коли органи управління мають зобов'язання звітувати про використання ресурсів, що спонукає їх до більш ретельного планування і реалізації проектів. Підзвітність стимулює органи управління до ефективного розподілу коштів і зменшення витрат.

Взаємозв'язок між підзвітністю та прозорістю є надзвичайно важливим для забезпечення ефективності управлінських практик, відкритість, доступність інформації про управлінські рішення, витрати і результати діяльності. Що дозволяє громадськості оцінювати дії влади, прийняті

управлінські рішення. Сприяє комунікації з громадськістю публікація звітів і організацію відкритих засідань.

Для ефективного забезпечення підзвітності використовують купу інструментів та механізмів, наприклад, звіти являють собою інструмент для документування фінансових та управлінських операцій. Аудити, як зовнішні, так внутрішні, забезпечують незалежну перевірку та оцінку фінансової звітності в управлінських процесах. Аудити допомагають виявляти помилки, недоліки та зловживання, а також формулювати рекомендації для покращення. Системи моніторингу, які включають програмне забезпечення яке має відстежувати витрати, та системи контролю за виконанням проєктів, забезпечують контроль за виконанням певних планів. Регулярні перевірки (ревізії) є важливими для забезпечення відповідності вимогам та стандартам. Ці інструменти та механізми мають сприяти забезпеченню високого рівня підзвітності, допомагаючи органам управління бути відкритими, відповідальними та ефективними у використанні публічних ресурсів[17].

Ефективність підзвітності залежить від різноманітних факторів, які включають правові норми, інституційну структуру та організаційну культуру.

Правові норми є основою забезпечення підзвітності в будь-якому управлінському середовищі. Основні вимоги до органів управління щодо звітності про їхню діяльність та використання державних ресурсів встановлено законодавством про підзвітність. Він може включати закони про фінансовий контроль, антикорупційні норми та інші нормативні акти, які встановлюють керівні принципи та протоколи для гарантування підзвітності. Нормативні акти та стандарти містять чіткі інструкції для органів управління щодо фінансової звітності, аудиту та моніторингу[17].

Інституційна структура та організаційна культура є критичними факторами підзвітності. Організаційна структура, включаючи ієрархію та рівні управління, визначає, як здійснюється контроль за виконанням обов'язків. Вона забезпечує чіткий розподіл відповідальності і повноважень, а також заходи контролю і моніторингу. Роль корпоративної культури також важлива:

культура, яка сприяє відкритості, чесності та високим етичним стандартам, підтримує ефективність підзвітності. Організації, де існує культура, яка заохочує відкритість та підзвітність, забезпечує ефективну підзвітність і запобігає корупції та зловживанням.

Культурні та соціальні аспекти також впливають на ефективність підзвітності. Соціальні норми і цінності визначають ставлення суспільства до підзвітності та корупції. У суспільствах з високим рівнем довіри до публічних інститутів, де громадськість активно контролює владу, підзвітність є більш ефективною. Активний громадський контроль і незалежне висвітлення діяльності органів управління, за допомогою ЗМІ допомагають забезпечити підзвітність а також зменшити можливості для зловживань.

У сфері підзвітності існує ряд проблем та викликів, які можуть значно вплинути на її ефективність. Основні проблеми, що потребують уваги, включають недостатню прозорість і доступність, бюрократичні перешкоди, відсутність незалежних органів контролю та політичну волю.

Недостатня прозорість обмежує ефективність підзвітності. Коли інформація про управлінські рішення, витрати є недоступною для громадськості, це ускладнює здійснення контролю. Причини недостатньої включують в себе недосконалі системи інформаційного забезпечення, небажання органів управління надавати детальну інформацію або відсутність чітких вимог до публікації інформації. Наслідки цього можуть бути серйозними, оскільки недоступність до інформації призводить до зниження довіри громадськості, підвищення ризику корупції та неефективного використання ресурсів.

Таким, чином підзвітність є ключовим елементом ефективного управління, забезпечуючи прозорість, відповідальність та довіру громадськості до влади. Вона зменшує ризики корупції, підвищує довіру суспільства і забезпечує оптимальне використання ресурсів. Ефективність підзвітності може бути суттєво знижена через недостатню прозорість,

бюрократичні перешкоди, відсутність незалежних органів контролю та недостатню політичну волю[18].

Недостатня прозорість ускладнює можливість контролю та оцінки діяльності, бюрократичні перешкоди ускладнюють звітування та контроль, відсутність незалежних органів контролю знижує об'єктивність моніторингу, а недостатня політична воля визначає готовність до реформ і ініціатив щодо підзвітності.

Для покращення підзвітності необхідно вдосконалювати системи інформаційного забезпечення, забезпечувати регулярні публічні звіти, спрощувати адміністративні процедури та забезпечувати незалежність контролюючих органів. Підзвітність це не лише вимога законодавства, але й основний принцип, що забезпечує якість управління, довіру суспільства та стійкий розвиток країни.

Висновки до розділу 1

Висвітлення основних підходів щодо дослідження прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування, дозволяє зрозуміти, яким чином ця характеристика впливає на загальну ефективність управлінських процесів та безпосередньо на довіру громадян до влади.

Дослідження прозорості органів місцевого самоврядування є важливим для оцінки ефективності управлінських процесів. Прозорість включає не лише публікацію звітів, а й практики, що сприяють відкритості та підзвітності, такі як громадські слухання, публікація бюджетних звітів, зворотний зв'язок. Основними підходами до розуміння підзвітності є: законодавче регулювання, до публікації інформації; новітні інформаційні технології, зокрема системи електронного звітування та платформи відкритих даних, що забезпечують

доступ громадян до актуальної інформації; відкритість та співпраця між владою та громадянами.

Підзвітність в управлінні забезпечує контроль за діяльністю органів влади, сприяючи зменшенню рівня зловживання владою, та корупції. Важливими є чіткі механізми контролю, такі як внутрішні та зовнішні аудити, а також зворотний зв'язок з громадянами, що підвищують об'єктивність підзвітності. Політична воля відіграє важливу роль у реалізації ініціатив щодо підзвітності та відкритості. Доступ громадян до інформації, зокрема публікація звітів та використання відкритих даних, є необхідною умовою для реалізації підзвітності та формування довіри серед населення. Підзвітність вимагає зусиль усіх учасників процесу, включаючи органи влади, громадськість і незалежні контролюючі структури.

Отже, підзвітність основа ефективного управління. Її складовими є культурні, соціальні та політичні фактори. Її реалізація вимагає зусиль з боку всіх учасників процесу: органів влади, громадськості та незалежних контролюючих структур.

РОЗДІЛ 2

ПРОЗОРІСТЬ ТА ПІДЗВІТНІСТЬ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Основні виклики, пов'язані з забезпеченням прозорості в умовах воєнного стану

Прозорість як ми вже знаємо є основою сучасного демократичного управління. У звичайних умовах прозорість сприяє відкритості уряду та створює середовище довіри між державними інститутами та громадянами. Проте в умовах воєнного стану, потреба у прозорості дуже сильно зростає, а підтримувати прозорість стає набагато складніше, адже суспільство стикається з невизначеністю, тривожністю та підвищеним ризиком дезінформації. Громадяни потребують надійних джерел інформації, щоб приймати важливі для себе рішення, щоб зберігати впевненість у тому, що держава здатна захистити їх інтереси.

Отже перевагою прозорості є її здатність зміцнювати соціальну згуртованість, зменшити у людей паніку та зневіру. Прозорість дозволяє громадянам побачити, що уряд контролює ситуацію, розуміє проблеми та працює над їх вирішенням.. Саме це сприяє зміцненню соціальної єдності та мобілізує людей на підтримку державних ініціатив, що є особливо важливим для координації зусиль усіх членів суспільства.

Під час воєнного стану значення прозорості зростає ще й через високий ризик поширення дезінформації, яка навіть може загрожувати національній безпеці. Ворог може використовувати дезінформацію як інструмент пропаганди для створення хаосу, дестабілізації ситуації та послаблення віри в державні інституції. Відкриті комунікації органів влади з громадськістю «дозволяють ефективно протидіяти таким інформаційним атакам, надаючи

громадянам достовірні дані та спростовуючи фальшиві новини» [19]. Прозорість тут виступає захисним бар'єром проти інформаційної війни, що забезпечує стабільність та допомагає уникнути паніки в суспільстві.

Крім того, забезпечення прозорості в умовах кризи критично важливе для ефективного розподілу ресурсів . Коли ресурси обмежені, а потреби зростають, громадськість повинна бути впевнена, що урядовці діють раціонально та без зловживань. Відкрите управління фінансами, гуманітарною допомогою та іншими ресурсами забезпечує довіру до дій уряду а також дозволяє уникати корупційних скандалів, які можуть підірвати моральний дух населення та дискредитувати державні інституції на міжнародному рівні.

У таких умовах прозорість стає не лише інструментом ефективного управління, а й важливою складовою національної безпеки, яка сприяє збереженню стабільності в суспільстві та протидії дезінформації. Розуміння викликів, пов'язаних із прозорістю під час кризи, допоможе окреслити шляхи для покращення управлінських практик та зміцнення довіри між державою та громадянами .

Воєнний стан передбачає впровадження обмежувальних заходів на доступ до певних видів інформації, щоб забезпечити оперативну безпеку та запобігти витоку даних, що можуть бути використані ворогом. Водночас ці обмеження можуть викликати протилежний ефект — зростання недовіри серед громадян, які не отримують достатньо відкритих даних для розуміння ситуації, а також «занепокоєння міжнародних партнерів, які надають допомогу Україні та очікують прозорого звітування про її використання» [20]. Цей баланс між безпекою та відкритістю вимагає ретельного аналізу, щоб визначити оптимальні стратегії для забезпечення прозорості без шкоди для національної безпеки.

Ідентифікація правових обмежень та регуляторних змін під час воєнного стану висвітлює проблеми, які впливають на прозорість. Це включає аналіз змін у законодавстві, пов'язаних із обмеженням інформаційного доступу, використанням надзвичайних повноважень та регулюванням медійної

діяльності.

Оцінка інформаційних викликів та загроз дезінформації: Визначення того, як умови воєнного стану змінюють інформаційне середовище, зокрема питання безпеки інформації, використовуючи прозорість для боротьби з дезінформацією.

Вивчення того, які перепони виникають у процесі комунікації між органами влади та громадянами, включаючи проблеми недостатньої інформованості, труднощі у передачі інформації через дезінформацію, а також зменшення доступу до традиційних та цифрових каналів комунікації.

Аналіз політичних, соціальних та економічних факторів, що впливають на прозорість: Наприклад, у випадку, коли політична воля спрямована на жорстке заходи, що може знизити рівень прозорості породжує нові виклики для управління.

Пропозиції щодо політик та практик щодо прозорості дозволяє запропонувати практичні рекомендації для органів місцевого самоврядування щодо забезпечення прозорості в умовах воєнного стану. Пропозиції включатимуть підходи до зміцнення комунікаційних ланок, вдосконалення механізмів звітування, та створення умов для прозорого розподілу ресурсів, щоб посилити довіру громадськості до органів управління .

Загалом аналіз дозволяє не лише ідентифікувати ключові виклики, а й створити практичні рекомендації для їх подолання. Це допоможе сприятиме підтримці «міжнародних партнерів, які часто звертають увагу на прозорість управління при ухваленні рішень про надання допомоги»[21].

Таким чином, мета цього розділу — не окреслити проблеми, а підготувати можливі варіанти (грунт) для їх вирішення шляхом розробки чітких дієвих стратегій, які допоможуть забезпечити прозорість в умовах воєнного стану. Підзвітність органів місцевого самоврядування є особливо важливою, зокрема в організації гуманітарної допомоги, переміщенням людей, а також забезпеченням стабільного функціонування громадських послуг.

Під час воєнного стану гостро постала проблема забезпечення належного фінансування таких критичних сфер, як охорона здоров'я, освіта, підтримка переселенців та гуманітарна допомога. Аудит проведений Рахунковою палатою України (серпень 2022 р.), показав, що ряд областей, які значно постраждали від бойових дій, не отримували достатнього фінансування для забезпечення своїх медичних закладів необхідними ресурсами. Окрім цього, було зафіксовано нецільове використання коштів, що спричинило недофінансування деяких важливих проєктів.

Прозорість використання міжнародних грантів, які почала отримувати Україна в процесі аудита Рахункової палати виявили недостатню прозорість у звітуванні щодо використання цих коштів. Так у кількох регіонах були виявлені випадки, коли кошти, виділені на конкретні проєкти (наприклад, будівництво бомбосховищ), не мали чіткої звітності або звіти були нечіткими та неповними.

Також Рахункова палата регулярно перевіряє виконання бюджетних програм у різних регіонах, оцінюючи не лише фінансовий аспект, але й ефективність досягнення цілей програм. В Звіт за жовтень 2022 року було відзначено, що значна кількість коштів на підтримку внутрішньо переміщених осіб (ВПО), не була використана через бюрократичні перепони, тому багато переселенців не змогли отримати необхідну підтримку вчасно.

Існують проблеми з інфраструктурними проєктами, які мали б підтримувати відновлення економічної діяльності на територіях, що постраждали від війни. Аудити показали, що в деяких випадках кошти, виділені на ремонт доріг та інфраструктури, використовувались із значними порушеннями. Наприклад, у кількох областях були виявлені завищені витрати на ремонтні роботи, які не відповідали фактичному обсягу виконаних робіт. Це призвело до затримок у реалізації проєктів і значних втрат бюджету. На нашу думку створення системи громадського контролю дозволяє зменшити можливість для корупції або зловживань.

Використання індикаторів прозорості є важливою частиною звітів

Рахункової палати. Індикатори прозорості дозволяють оцінити роботу місцевих органів влади, порівнювати ефективність бюджетного управління в різних регіонах, виявляти недоліки та пропонувати шляхи покращення. Порівняльний аналіз (грудень 2022 р.) показав, що регіони, які активно впроваджували цифрові інструменти управління бюджетом, демонстрували прозорість у забезпеченні соціальних послуг [22].

Державна служба статистики України (ДССУ) аналізуючи статистичну інформацію показує, що країна стикнулася з безпрецедентними викликами. ДССУ на оперативному відображає соціально-економічну ситуацію в регіонах. ДССУ забезпечує регулярний моніторинг соціально-економічних показників, таких як рівень зайнятості, доходи населення, рівень життя тощо.

В умовах воєнного стану, багато органи місцевого самоврядування впроваджують е-сервіси, які дозволили громадянам стежити за виконанням бюджету. Так у містах України створена система моніторингу бюджету, громадськість має можливість відслідковувати надходження та витрати.

Електронні сервіси постійно оновлюють данні (про доступність медичних послуг), що є важливим під час війни для ВПО. Вони допомагають переселенцям знайти найближчі медичні заклади та соціальні служби.

Аналіз впливу електронних сервісів, цифрових платформ на прозорість полягає у зменшенні випадків корупційних схем і нецільового використання бюджетних коштів. Органи місцевого самоврядування (грудень 2022р.), які активно використовували цифрові інструменти, мали вищі показники відкритості та довіри з боку громади. Завдяки регулярному оновленню даних і впровадженню цифрових платформ Державна служба статистики України забезпечила доступність важливої інформації для громадян, що сприяло підвищенню їхньої активності [23].

Під час воєнного стану, коли країна зіткнулася з надзвичайними викликами, Міністерство фінансів швидко адаптувало свою діяльність, надаючи пріоритет прозорості. Так аналіз надходжень і витрат місцевих бюджетів. У 2022-2023 рр. дозволив акцентувати увагу на фінансуванні

критично важливих сфер, таких як охорона здоров'я, освіта та соціальний захист[22,24].

Для покращення звітності впроваджено єдиний електронний портал звітності. Що дозволило оптимізувати адміністративні витрати, зменшити бюрократичні перешкоди, спростити процедуру звітування та дозволила органам місцевого самоврядування зосередитися на важливіших завданнях. Отже завдяки єдиному порталу, доступність звітності для громадян значно зросла, що забезпечило громадянам можливість контролювати використання публічних коштів .

Запровадження платформи «Дія» стала важливим інструментом у забезпеченні прозорості та підзвітності органів влади в Україні,. спрощення доступу громадян до адміністративних послуг, подання звернень, отримання консультацій, покращило комунікації між громадянами та органами влади, що важливо в умовах війни, коли швидкість реагування на проблеми населення стає критично важливою.

На мою думку платформа «Дія» є важливим інструментом у забезпеченні прозорості та підзвітності органів влади в Україні під час воєнного стану[25].

Для розуміння відкритості органів місцевого самоврядування важливу роль грають індикатори прозорості. Показники, що дозволяють порівнювати стан прозорості між різними регіонами та виявляти проблеми, які потребують вирішення. Наприклад «Рейтинг прозорості міст», щорічна оцінка прозорості українських міст, який охоплює понад 100 міст по всій країні. Цей індекс базується на більш ніж 80 критеріях: доступність інформації про місцевий бюджет;. прийняття рішень (оцінка участі населення); управління майном та кадрова політика; робота комунальних підприємств[26].

Згідно з останнім звітом за 2023 рік, прозорість органів влади в багатьох містах погіршилася через безпекові ризики, що виникли в умовах війни, а також недостатнє фінансування. До успішних практик можна віднести: впровадження цифрових технологій (е- платформи); співпраця з

громадськими організаціями; їх: контроль та звітність про виконання бюджету; зростання рівня довіри населення до органів влади [27].

[Див, додаток№1]

За даними міжнародних звітів, Україна змогла досягти певних позитивних результатів у сфері прозорості, зокрема: впровадження цифрових технологій (цифрових платформ), дозволило зменшити рівень корупції; підвищення підзвітності (підвищило довіру населення до управлінських практик).

Проте, незважаючи на ці успіхи, залишаються й виклики: недостатнє фінансування, що ускладнює забезпечення прозорості; безпекові ризики: (продовження бойових дій); впровадженні цифрових рішень для забезпечення прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування; електронні сервіси для спрощення доступу до адміністративних послуг [26].

Дослідження, проведені під час воєнного стану, показують, що кількість цифрових послуг, доступних громадянам, суттєво зросла. Це позитивно вплинуло на рівень підзвітності місцевої влади, оскільки: збільшилась відкритість завдяки онлайн-доступу, громадяни отримали можливість безпосередньо моніторити діяльність місцевих органів; покращення взаємодії (цифрові сервіси додаток «Дія»); скорочення бюрократії (запровадження електронних сервісів зменшує потребу в паперовій документації та спрощує адміністративні процедури).

Отже під час воєнного органам місцевого самоврядування не зважаючи на труднощі, вдалося впровадити ряд важливих ініціатив, таких як цифровізація послуг, збільшення відкритості бюджетних даних та посилення контролю за витратами.

На основі даних «Transparency International Ukraine», рівень прозорості органів місцевого самоврядування в Україні у 2023 році варіювався від 30% до 75% залежно від регіону. Наприклад, деякі області, які активно

впроваджують цифрові технології та залучають громадськість до процесу управління, демонструють значно вищі показники прозорості [26].

Тобто регіони з високим рівнем прозорості (Київ, Львівська та Одеська області), мають більш розвинуті механізми е-врядування, активні громадські організації, високий рівень співпраці влади з громадськістю. У регіонах, що зазнали значних руйнувань внаслідок війни (Донецька та Луганська області), ситуація з прозорістю є набагато складнішою. Тут спостерігається не лише відсутність належного інформаційного забезпечення, а й брак ресурсів для ефективного управління. Це призводить до значних труднощів у забезпечення прозорості.

Таким чином, аналіз рівня прозорості в Україні показує, що, незважаючи на прогрес у деяких регіонах, існує потреба у системних змінах для досягнення високих стандартів прозорості на всій території країни. Регіональні відмінності в прозорості органами місцевого самоврядування обумовлені багатьма факторами, включаючи історичні, соціально-економічні та політичні. У 2023 році, на основі даних «Transparency International Ukraine», рівень прозорості варіюється від 30% до 75%, що відображає різницю у підходах до управління, впровадженні технологій та активності громадськості [26].

Регіональні відмінності в прозорості органів місцевого самоврядування в Україні за 2023 рік (Рис. 2.1) потребують запровадження нових технологій, активізації громадських ініціатив і посилення контролю з боку держави.

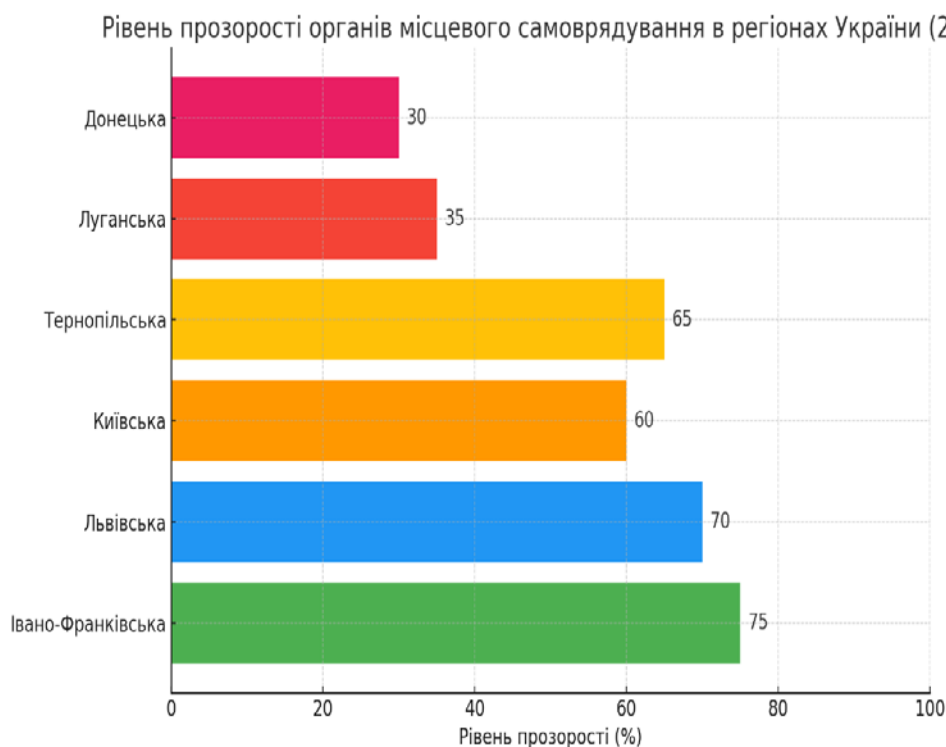

Рис. 2.1. Регіональні відмінності рівня прозорості

Джерело: складено автором.

Повномасштабна війна вплинула на рівень прозорості органів місцевого самоврядування. Зміни можна охарактеризувати через дві основні тенденції: зниження прозорості в деяких регіонах і впровадження нових цифрових рішень в інших. Багато місцевих рад не публікують звіти про виконання бюджету, що створює проблеми для громадського моніторингу. За даними звіту Національного інституту стратегічних досліджень (2022), відсутність прозорості та низький рівень звітності сприяють погіршенню довіри до органів влади, особливо в умовах постійної дестабілізації та евакуації населення[28].

Таким чином, вплив війни на прозорість органів місцевого

самоврядування в Україні проявляється у двох паралельних тенденціях: зниженні прозорості через військові дії та нестабільність, а також впровадженні цифрових рішень, які сприяють покращенню доступу до інформації в західних регіонах. Для покращення ситуації важливо продовжувати підтримувати ініціативи, спрямовані на підвищення прозорості та участі громади у прийнятті рішень. Наприклад, Чернівецька область запровадила нові електронні сервіси, що суттєво покращило прозорість у фінансовій діяльності місцевого самоврядування. Місцеві органи отримали можливість оперативно реагувати на запити громадян.

Також слід виділити електронну платформу «Дія» для надання електронних послуг, яку активно використовують, такі міста, як Київ, Харків, Одеса. Платформа «Дія» є інструментом для забезпечення прозорості, оскільки на ній зібрана значна кількість інформації про послуги, які надає держава, а також про бюджетні витрати на різні програми. Громадяни мають змогу переглядати інформацію про реалізацію соціальних проектів, що підвищує їх обізнаність та активність у питаннях, що стосуються їхнього добробуту. Згідно звіту міністерства цифрової трансформації «понад 60% українців отримують держпослуги онлайн» [29].

[див, додаток№2]

Дослідження показують, що цифровізація управлінських процесів допомогла зменшити бар'єри для доступу до інформації про використання бюджетних коштів, що, своєю чергою, покращило рівень прозорості та підзвітності органів влади. Згідно з оцінками аналітичних центрів та міжнародних організацій, впровадження е-сервісів сприяло збільшенню рівня громадського контролю за публічними витратами, що дозволяє громадянам ефективніше контролювати використання державних коштів.

Отже в зв'язку з воєнним станом, регіони України по-різному реагують на зміни. Західні області, які активно впроваджують цифрові рішення,

демонструють кращі результати в забезпеченні прозорості, в той час як східні регіони стикаються з серйозними викликами. Необхідно продовжувати моніторинг та аналіз для виявлення кращих практик, які можуть бути впроваджені на інших територіях України.

Прозорість діяльності органів місцевого самоврядування є критично важливим аспектом, особливо в умовах воєнного стану. Досвід деяких територіальних громад в Україні демонструє, що навіть в умовах кризи можливо підтримувати високий рівень прозорості, використовуючи ефективні інструменти та методи. Впровадження інноваційних підходів не лише сприяє покращенню взаємодії з громадою, але й підвищує відповідальність влади перед населенням. Зокрема Одеська міська рада успішно реалізує платформу «Одеський прозорий бюджет», яка дозволяє громадянам отримувати доступ до інформації про бюджетні витрати, брати участь у формуванні бюджету через платформи е-консультацій, доступ до інформації про прийняті рішення.

Одеська міська рада проведіть відкриті зустрічі з представниками громади щодо форумів бюджету, що створює умови для конструктивного діалогу між місцевою владою та громадянами. Її досвід може слугувати модельним прикладом для інших територіальних громад в Україні [30].

Львівська міська рада є прикладом впровадження системи електронного документообігу, що значно покращує прозорість та підзвітність у процесах управління. Львівська міська рада активно співпрацює з громадськими організаціями та активістами. Співпраця охоплює різні аспекти, від фінансового контролю до оцінки якості надання послуг. Також влада Львова запровадила регулярні звіти про витрати, які публікуються на офіційному сайті. Львівська міська рада є прикладом практичного підходу до забезпечення прозорості та підзвітності в управлінні [31].

Випадки непрозорого розподілу бюджетних коштів на соціальні програми зафіксовано у Миколаївській області. Місцеві жителі скаржилися на те, що інформація про реалізацію соціальних ініціатив не була доступною для громадськості. Внаслідок цього виникли сумніви щодо доцільності видатків і

їхньої ефективності. Так 60% місцевих жителів не мали змоги отримати інформацію про соціальні проекти, що підкреслює серйозні недоліки в прозорості роботи місцевої влади [32,33].

У 2023 році в Запорізькій області було виявлено численні порушення щодо публікації даних про тендери на закупівлю товарів і послуг. Таке положення викликало обурення серед місцевих підприємців. Внаслідок цього виникли підозри щодо корупційних схем з використання бюджетних коштів. Згідно з аналізом громадських організацій, у 2023 році 55% тендерних пропозицій не мали належної публічності, що вказує на системну проблему в управлінні[34].

В умовах війни органи місцевого самоврядування зіткнулися з безпрецедентними викликами, які суттєво вплинули на їхню діяльність. Гостра необхідність забезпечення безпеки громадян, підтримки місцевої інфраструктури призвела до того, що органи влади почали зосереджувати свою увагу на нагальних питаннях, що викликало зниження прозорості.

Військові дії в Україні створили ситуацію, коли пріоритетом стали: питання безпеки, забезпечення базових потреб населення, доступ до медичних послуг, житла та харчування. Близько 50% органів місцевого самоврядування зосередились на питаннях безпеки, що призвело до нехтування прозорими процесами у веденні звітності та управлінні бюджетом [35].

Військова нестабільність призводить до збільшення рівня недовіри громадян до місцевих органів. Багато громадян починають сумніватися у здатності влади забезпечити прозорість. Більшість населення, що це викликане не лише військовими діями, але й загальним психологічним станом людей, які переживають стрес і невизначеність.

Військові дії в Україні створюють середовище нестабільності. Пріоритет безпеки ставить під загрозу прозорість та публічність у владі. Крім того, на здатність забезпечення прозорості та звітності в управлінні впливає брак ресурсів (близько 65% місцевих рад повідомили про недостатність ресурсів) для реалізації програм прозорості. Ще однією перешкодою є брак

кваліфікованих кадрів (скорочення штату через нестачу фінансування, виїзд кадрів за кордон).

На рівні місцевої влади часто спостерігається сильний політичний тиск, що заважає впровадженню практик прозорості. Одна з основних причин цього полягає в політичних інтересах окремих еліт, які прагнуть зберігати контроль над інформацією та уникати громадського моніторингу своїх дій. Така ситуація є серйозною проблемою, оскільки знижує рівень довіри громадян до органів влади. Без реальної політичної волі до прозорості в умовах війни та кризового стану, органи місцевого самоврядування стикаються з труднощами в досягненні відкритості і підзвітності. В 2023 році 40% органів місцевого самоврядування в Україні не вживали заходів для покращення прозорості через брак підтримки з боку політичних еліт. Це свідчить про те, що відсутність політичної волі може призводити до ігнорування вимог щодо відкритості інформації, що підриває основи демократичного управління.

Відсутність політичної волі є однією з причин, чому органи місцевого самоврядування не здатні забезпечити високий рівень прозорості в Україні. Для подолання цієї проблеми необхідно сприяти формуванню політичної культури, яка підтримує відкритість та підзвітність, а також заохочувати громадянське суспільство до активної участі у контролі за діями влади.

Як показали дослідження, приблизно 30% громадян зовсім не цікавляться діяльністю місцевих рад, ще приблизно 60% трохи зацікавлені, та лише 10% дійсно дуже зацікавлені діяльністю місцевої влади[36]. Органи місцевого самоврядування нерідко не налагоджують ефективної комунікації з громадянами, що підсилює відчуття безпорадності та знижує мотивацію до активних дій. Низька залученість громадськості є серйозною проблемою, яка потребує уваги з боку органів місцевого самоврядування, громадських організацій та активістів. Підвищення рівня обізнаності громадян, забезпечення прозорих комунікацій та створення ініціатив для залучення населення до контролю за діяльністю місцевої влади є важливими кроками на шляху до покращення прозорості та підзвітності.

Таким чином, відсутність прозорості в Україні демонструє серйозні проблеми, які потребують термінового вирішення. Важливо забезпечити належний контроль за діяльністю місцевих органів самоврядування, запроваджуючи ефективні механізми публічності та звітності, щоб підвищити рівень довіри громадян та ефективність управління.

2.2. Аналіз прозорості та підзвітності в роботі органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану

Знову таки слід згадати що прозорість та підзвітність органів місцевого самоврядування є основними принципами ефективного управління, які залишаються критично важливими навіть у кризових ситуаціях, зокрема в умовах воєнного стану. В цей період прозорість відіграє ще більш важливу роль, оскільки суспільство потребує впевненості у відкритості дій влади, доступу до об'єктивної інформації та гарантій підзвітності посадовців. Саме ці чинники мають допомогти підтримувати довіру між громадянами та органами місцевого самоврядування, що в умовах війни є запорукою соціальної стабільності та забезпечення безпеки.

Також слід нагадати що в умовах воєнного стану потреба в прозорості стає критично важливою з кількох причин. По-перше, суспільство знаходиться у стані підвищеної напруги і невизначеності, що може призводити до чуток, дезінформації та підриву довіри до владних структур. По-друге, обмеження доступу до інформації, яке часто виникає під час воєнних дій, може створювати умови для зловживань та корупційних схем. Прозорість допомагає запобігти таким негативним явищам, адже відкритість інформації робить неможливими недобросовісні дії з боку посадовців, що управляють ресурсами та ухвалюють важливі рішення.

Мета саме цього розділу полягає в аналітичній оцінці стану прозорості

та підзвітності органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Зокрема, буде розглянуто, як змінились підходи до забезпечення відкритості інформації, які нові виклики виникають у зв'язку зі зміною контексту, та які механізми використовуються для підтримки прозорості попри обмеження, що спричинені війною.

Рис.2.2. Зміна рівня прозорості в органах місцевого самоврядування (2019 – 2024 рр.)

Джерело: *складено автором*

На діаграмі показана динаміка змін рівня прозорості в органах місцевого самоврядування у відсотках, відображаючи саме загальні тенденції, а не регіональний.

Опис графіку: Вісь Х: роки (2019-2024): Діапазон з 2019 по 2024 рік показує часовий період, протягом якого були зафіксовані зміни у рівні прозорості. Це важливо для розуміння впливу подій на прозорість, зокрема воєнного стану.

Вісь Y: рівень прозорості (%): Вимірювання прозорості у відсотках надає кількісну оцінку, вона дозволяє визначити, як вона коливалася в

зазначений період.

У 2019 році рівень прозорості в органах місцевого самоврядування становив 55,0%. Протягом 2020 та 2021 років спостерігалось поступове підвищення цього показника до 57,5% та 60,0% відповідно. Це на мою думку відображає зусилля органів влади щодо покращення звітності та відкритості, а також впровадження нових практик управління, які стали результатом реформи децентралізації в Україні. Протягом цього періоду в Україні активно реалізовувалися заходи, спрямовані на підвищення рівня прозорості. Однією з основних причин цього зростання стало запровадження електронних платформ для публікації інформації про діяльність органів місцевого самоврядування, що значно спростило доступ громадян до даних. Крім того, у цей час відбувалося активне навчання та підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування в питаннях прозорості та підзвітності. Це включало тренінги, семінари та інформаційні кампанії, які мали на меті формування культури відкритості у публічному управлінні [37].

Зростання рівня прозорості в Україні в 2019-2021 роках стало результатом комплексних зусиль на всіх рівнях влади, що підкреслює важливість прозорості для забезпечення демократичних цінностей та підвищення довіри громадян до державних інститутів.

У 2022 році в Україні спостерігалось різке зниження рівня прозорості, яке впало до 45,0%. Що можна пояснити початком війни в Україні[39].

По-перше, війна спричинила масштабну гуманітарну кризу та загрозу національній безпеці. Місцеві органи були змушені зосередити свої ресурси на питаннях забезпечення безпеки, евакуації населення, наданні гуманітарної допомоги, а також координації дій з іншими державними структурами та міжнародними організаціями.

По-друге, в умовах війни зросли ризики дезінформації та спекуляцій. Що призвело до зменшення акценту на прозорості.

По-третє, внаслідок обстрілів та руйнувань інфраструктури виникли труднощі у зборі та обробці інформації, що позначилося на здатності

забезпечувати відкритість та звітність.

Загалом, зниження рівня прозорості в 2022 році відображає складну та кризову ситуацію в країні. Місцеві органи адаптували свої стратегії до зовнішньої загрози.

У 2023 році можна побачити як рівень прозорості в органах місцевого самоврядування в Україні знову підвищився до 50,0%. Це свідчить про зусилля влади щодо відновлення довіри громадськості та поступове повернення до відкритих практик.

Одним з можливих напрямків стало покращення комунікації органів місцевої влади з населенням. Проведення публічних консультацій, залучення громадян до процесу прийняття рішень та адаптацію механізмів звітності до нових реалій, зокрема, використання цифрових платформ.

Крім того, у цей час також могли бути реалізовані програми навчання для працівників місцевого самоврядування. Усе це сприяло підвищенню рівня прозорості, хоча він був нижчим за довоєнні показники [40].

На 2024 рік рівень прозорості досяг 65,0%. Що характеризує змогу органів місцевого самоврядування змінити ситуацію. Причини цього зростання можуть бути багатогранними.

По-перше, реалізація нових ініціатив, що включають впровадження нових інформаційних технологій, таких як відкриті дані, електронні платформи для подачі запитів і онлайн-звітування. Це дозволило знизити щодо залучення громадян до активної участі в управлінні.

По-друге, акцент на підзвітності, зокрема, шляхом моніторингу сприяв покращенню ситуації в цій сфері.

Крім того, активізація участі громадян, що включала проведення консультацій та обговорень, сприяло формуванню довіри до влади. Отже 2024 рік став символом відновлення прозорості та підзвітності в органах місцевого самоврядування [41,42].

Таким чином, графік (Рис.2.2) демонструє складну динаміку змін рівня прозорості в умовах серйозних соціально-політичних викликів. Зміни у

показниках підкреслюють важливість їх адаптації до нових умов, а також вказують на можливість позитивних зрушень у сфері прозорості.

Взаємодія органів місцевого самоврядування з громадянським суспільством, що представлене різноманітними неурядовими організаціями, ініціативними групами та активістами, відіграє важливу роль у моніторингу діяльності органів влади. А взаємодія зі ЗМІ допомагає розширити доступ населення до інформаційних ресурсів. ЗМІ можуть виступати як посередники, що забезпечуючи підзвітність влади перед громадськістю. Наприклад, через висвітлення важливих рішень, організацію інтерв'ю, проведення розслідувань. ЗМІ можуть забезпечити активну громадську дискусію.

В умовах війни країна стикається з безпрецедентними викликами, а роль громадянського суспільства та ЗМІ стає особливо важливою. Наприклад, під час кризових ситуацій, громадські організації можуть активно співпрацювати з журналістами для інформування населення про наявні ресурси та можливості отримання допомоги. Ця співпраця забезпечує не лише прозорість у використанні ресурсів, але й допомагає формувати колективну відповідальність за рішення, які приймаються на рівні місцевого самоврядування [43,44].

В Україні останніми роками реалізовано ряд громадських ініціатив (табл. 2.1.).

Ініціативи спрямовані на підвищення прозорості, зокрема можна виділити наступні:

- громадський бюджет (дозволяє мешканцям пропонувати проекти, які можуть бути профінансовані з місцевого бюджету)[45];
- програма «Коаліція за прозорі місцеві бюджети» (об'єднання громадських організацій, яке працює над забезпеченням відкритості бюджетного процесу на місцевому рівні)[46];
- проект «Прозорі міста» (реалізується неурядовими організаціями, щоб покращити прозорість місцевих бюджетів)[47].

Таблиця 2.1.

Інформація про ключові ініціативи та програми

Ініціатива/Програма	Сфера впливу	Основні результати та перспективи
Громадський бюджет	Бюджетна прозорість	Реалізовано 500+ проектів у 2022 році, продовження в 2023 році, сприяння громадянському залученню у бюджетний процес.
Коаліція за прозорі місцеві бюджети	Бюджетна прозорість	Об'єднання для відкритості бюджетного процесу, публікація звітів, зменшення зловживань у бюджетних витратах.
Програма «Прозорі міста»	Прозорість міст	Покращення прозорості місцевих бюджетів, моніторинг витрат, зростання участі громадян у бюджетному процесі.
Моніторинг бюджетних витрат	Моніторинг бюджету	Аналіз та аудити витрат, підвищення ефективності використання бюджетних коштів, постійний контроль за витратами.
Проект «Громадський контроль»	Громадський контроль	Залучення громадян до моніторингу, виявлення зловживань, створення громадських моніторингових груп.
Платформи для зворотного зв'язку	Громадська участь	Залучення громади до прийняття рішень, публічні обговорення, опитування, підвищення активності громадян.

Таблиця 2.1. містить структуровану та лаконічну інформацію про ключові ініціативи та програми, що сприяють підвищенню прозорості та підзвітності в Україні. Вона охоплює різні аспекти, пов'язані з громадським контролем, моніторингом бюджетних витрат та залученням громадян до процесів прийняття рішень.

У нинішній Україні технології є механізмом забезпечення ясності роботи місцевих органів влади. Нові способи в цифровізації покращують управлінські процеси, даючи доступ та контроль за використанням ресурсів. Електронне управління в Україні стало важливим знаряддям для покращення

якості. Це являє собою впровадження електронних платформ для спостереження за бюджетними витратами, що дозволяють людям контролювати як використовуються публічні кошти. Наприклад, система ProZorro дозволяє слідкувати за державними закупівлями [48].

Отже інноваційні підходи в цифровізації дозволяють оптимізувати управлінські процеси, забезпечуючи доступність та контроль за використанням ресурсів. Розглянемо наступні системи (Рис. 2.3):

- електронні системи управління (в сучасних умовах суспільних викликів покращують прозорість);
- електронний документообіг (мінімізує бюрократію, полегшують процеси та підвищують швидкість відповіді на запити громадян;
- система «прозорро» у сфері державних закупівель (можливість населення контролювати, які кошти розпоряджаються, що покращує прозорість) [48];
- онлайн-платформи (забезпечують участь громадян у процесах прийняття рішень, збір пропозицій);
- цифрові інструменти (мобільні додатки та веб-сервіси для моніторингу витрат бюджету).

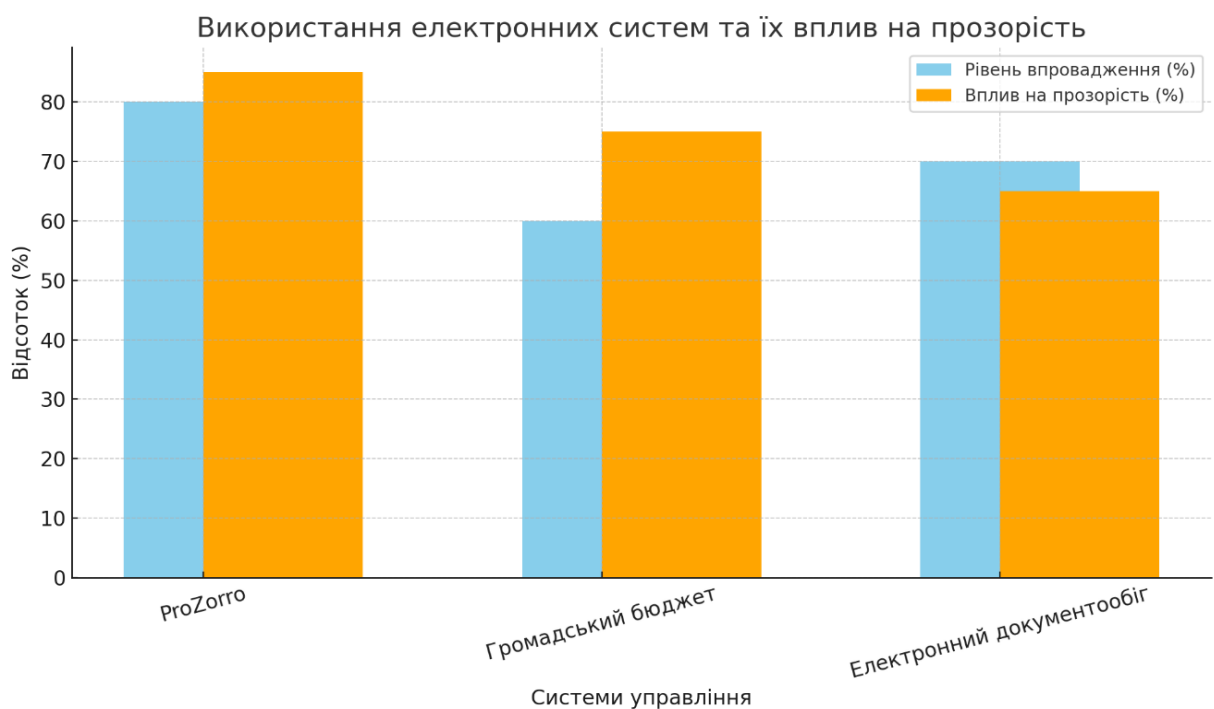

Рис. 2.3. Основні електронні системи управління

Ці інструменти надають громадянам доступ до актуальної інформації про діяльність органів влади, що сприяє відкритості та підвищує рівень обізнаності населення щодо бюджетних витрат. Наприклад, застосування мобільних додатків для сповіщення про виконання бюджетних проектів дає змогу мешканцям бути в курсі усіх змін та нововведень [48].

Діаграма демонструє використання трьох основних електронних систем управління, що впроваджуються в місцевому самоврядуванні для підвищення прозорості: ProZorro, Громадський бюджет, та Електронний документообіг. Діаграма ілюструє порівняльний аналіз рівня впровадження цих систем та їхнього впливу на забезпечення відкритості та прозорості.

Діаграма демонструє рівень закупівель (80%) на платформі «Прозорро». Високий показник впливу на прозорість (85%) підтверджує ефективність цієї системи у забезпеченні прозорості закупівлі. Система сприяє залученню громадськості до моніторингу витрат і, відповідно, зміцнює довіру до місцевої влади.

Платформа «Громадський бюджет» спрямована на залучення громадян до розподілу бюджетних коштів через голосування за проекти, що реалізуються у громадах. Вона підвищує підзвітність та відповідальність влади перед громадою[49].

Електронний документообіг забезпечує автоматизацію та спрощення обміну документами всередині інститутів місцевого самоврядування, що зменшує рівень бюрократії та підвищує швидкість обробки запитів. Його впровадження є інструментом, що полегшує відстеження змін і доступ до важливої інформації.

«Безпека» та цифрова трансформація важливі щоб забезпечити прозорість та захистити дані, що обробляються через електронні системи. Що дозволяє гарантувати, що дані, які передаються та зберігаються, є недоступними для несанкціонованого доступу.

Отже, використання цифрових технологій є шляхом підвищення прозорості в сучасній практиці управління. Інноваційні підходи, включаючи електронні системи управління, онлайн-платформи та цифрові інструменти, сприяють залученню громадян до процесів прийняття рішень та забезпечують відкритість. Однак важливо не забувати про безпеку даних та впровадження технологічних рішень, які захищають інформацію, що обробляється.

Висновки до розділу 2.

В умовах бойових дій зростають ризики корупції та можуть зменшити доступ до інформації, що може знизити рівень прозорості та відкритості у роботі органів місцевого самоврядування. Відзначимо, що збройний конфлікт часто спричиняє порушення звичайних каналів комунікації, та звичайного життя громадян, що заважає владі виконувати свої обов'язки перед громадянами. Нестача ресурсів та технологічних можливостей, також є важливими бар'єрами, які знижують ефективність управлінських процесів.

Часто навіть попри існування певних законодавчих ініціатив, які повинні збільшити рівень прозорості та підзвітності, їхня реалізація відбувається неналежним чином, або взагалі не працює. Деякі місцеві ради не можуть вдало звітувати про використання бюджетних коштів, що в свою чергу, викликає у населення недовіру щодо прозорості фінансових потоків, цьому є причини, починаючи з нехватки ресурсів, та необхідної технічної бази, закінчуючи банально низьким рівнем кваліфікації працівників.

Одним серед випадків успішного забезпечення прозорості є електронні платформи такі як «Прозорро», «Відкрити данні» в них публікуються детальні звіти, що дозволяє громадянам отримувати необхідну інформацію, створює більшу прозорість а також підвищити довіру населення до влади.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РІВНЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ПІДЗВІТНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

3.1. Напрями вдосконалення рівня прозорості та підзвітності

Методи покращення прозорості та підзвітності включають вдосконалення систем інформаційного забезпечення, впровадження політик відкритих даних та забезпечення регулярних публічних звітів. У цьому контексті важливо зазначити, що для ефективного забезпечення підзвітності використовуються різноманітні інструменти та механізми (Табл. 3.1).

Таблиця 3.1.

Інструменти та механізми звітності

Механізм	Опис	Переваги
Публічна звітність	Регулярні звіти про діяльність і фінанси, публікація для громадського контролю.	Прозорість, довіра, контроль за витратами.
Внутрішній аудит	Перевірка процесів, виявлення недоліків, рекомендації.	Виявлення порушень, підвищення ефективності, зниження ризиків.
Зовнішній аудит	Незалежна перевірка фінзвітів.	Об'єктивність, довіра, рекомендації для покращення.
Фінансові звіти	Публікація балансів, звітів про прибутки/збитки.	Прозорість, контроль витрат, зниження махінацій.
Нагляд з боку незалежних органів	Контроль незалежними комітетами.	Об'єктивність, захист інтересів, запобігання корупції.
Зворотний зв'язок	Канали для відгуків (опитування, онлайн).	Вдосконалення процесів, врахування потреб.
Прозорі ініціативи	Проекти для відкритості інформації.	Довіра, залучення громадськості.

У таблиці 3.1. розглянуто основні механізми забезпечення підзвітності органів місцевого самоврядування, які є ключовими для формування прозорих а також для ефективних управлінських практик. Кожен з цих механізмів виконує важливу роль у зміцненні довіри між органами управління та суспільством, що в свою чергу має сприяти підвищенню відкритості та доступності інформації.

Так публічна звітність регулярно надання звітів про діяльність органу управління, фінансові результати та реалізацію проектів. Тому розглядається, як інструмент, що дозволяє громадськості контролювати діяльність органів. Що сприяє підвищенню довіри та забезпечує прозорість управлінських процесів.

Внутрішній та зовнішній аудит забезпечує підзвітність. Внутрішній аудит дозволяє організаціям виявляти недоліки у власних процесах і вдосконалювати їх. Зовнішній аудит забезпечує об'єктивну оцінку фінансових та управлінських практик з боку незалежних фахівців.

Додатково, системи зворотного зв'язку, які передбачають активну участь громадян, та ініціативи прозорості, що впроваджуються для підвищення доступності інформації, є важливими механізмами для забезпечення підзвітності. Вони сприяють врахуванню потреб і очікувань громадськості, а також створюють культуру відкритості в управлінні.

На мою думку таблиця 3.1 підкреслює важливість комплексного підходу до забезпечення підзвітності, вказуючи на різноманітність механізмів, які можуть бути застосовані для підвищення ефективності управлінських процесів. Кожен з механізмів, описаних у таблиці, має свої специфічні переваги та впливає на загальну якість управління, що є необхідним для забезпечення стабільності та розвитку місцевого самоврядування.

Проблема бюрократії. Ще однією доволі суттєвою проблемою є бюрократичні перешкоди. Бюрократія, що характеризується надмірною формалізацією, складними процедурами та великим числом адміністративних

рівнів, може значно ускладнити процеси звітування і контролю. Бюрократичні перешкоди можуть призводити до затримок у процесі прийняття рішень, зниження ефективності управлінських процесів а також збільшення витрат. Способи подолання бюрократичних бар'єрів включають спрощення адміністративних процедур, децентралізацію управлінських функцій та впровадження механізмів швидкого прийняття рішень [50].

Відсутність незалежних органів контролю є ще однією серйозною проблемою для підзвітності. Незалежні органи контролю, такі як аудитори, ревізори та спеціалізовані комісії, відіграють важливу роль у забезпеченні об'єктивного та неупередженого контролю за діяльністю органів управління. Відсутність таких органів або їх недостатня незалежність може призводити до конфліктів інтересів, неефективного контролю і можливих зловживань. Можливості для створення та зміцнення незалежних органів контролю включають забезпечення їх фінансової та організаційної незалежності, а також встановлення чітких механізмів для їх діяльності та звітування [41].

Важливим фактором також є ефективність підзвітності в управлінських системах, є політична воля. Цей аспект можна вважати одним з найзначніших, адже він визначає, наскільки серйозно політичні лідери ставляться до підзвітності та прозорості у своїй безпосередній діяльності, а також знову ж таки підтримувати їх готовність до реформ та нових ініціатив, спрямованих на покращення цих процесів.

Політична воля, яка виступає своєрідним містком між намірами політиків та реальними змінами в управлінні (Табл. 3.2). Коли політична воля є недостатньою, це може призвести до затримок у реалізації важливих реформ. Наприклад, якщо політичні лідери не підтримують ініціативи, що сприяють підзвітності, це заважає розвитку необхідних механізмів контролю та прозорості. У такій ситуації управлінські практики можуть стати менш ефективними, а ризик корупції – значно зростає.

Відсутність політичної волі також призводить до недостатньої підтримки з боку вищого керівництва для тих ініціатив, які покликані

посилити підзвітність. Якщо політичні лідери не готові відстоювати ці питання, це може створити негативну атмосферу в управлінні, що заважає розбудові інституцій, які б забезпечували прозорість.

Таблиця 3.2.

Фактори політичної волі

Фактор політичної волі	Опис	Вплив на підзвітність
Підтримка політичних лідерів	Активна підтримка з боку вищих політичних посадових осіб у впровадженні політики підзвітності. Це включає публічні заяви, законодавчі ініціативи та реформи.	Сприяє створенню ефективних систем підзвітності та підвищенню прозорості.
Взаємодія з громадськістю	Участь громадськості в процесах прийняття рішень та політичних ініціативах. Це може включати консультації з громадськими організаціями, проведення громадських слухань тощо.	Підвищує легітимність управлінських рішень і сприяє підвищенню рівня довіри.
Наявність антикорупційних ініціатив	Політична воля щодо впровадження антикорупційних заходів, таких як незалежні органи контролю, програми моніторингу та просвітницькі кампанії.	Допомагає у запобіганні корупції, що підвищує загальний рівень підзвітності.
Зобов'язання до реформ	Чітке зобов'язання уряду до проведення реформ, спрямованих на покращення системи управління, відкритості та підзвітності.	Зміцнює інституційні основи підзвітності, що позитивно впливає на ефективність управління.

Політична воля здатна змінювати процеси управління. Наприклад, політична воля може визначити, чи будуть виділені ресурси для впровадження механізмів підзвітності. Лідери, які знають, що важливо бути підзвітними, зазвичай готові інвестувати кошти у створення інструментів для контролю та ефективного управління.

Крім того, політична воля сприяє формуванню відкритого та чесного управлінського середовища. Можна залучити громадськість до процесу прийняття рішень та налагодити відкриті канали комунікації між владою та населенням. Коли політична воля сильна, суспільство має більше шансів бути почутим, а його потреби врахованими.

Політична воля є ключовим чинником, який не лише ініціює реформи, а й забезпечує їх успішне впровадження. Цей фактор створює середовище, яке підвищує дієвість і результативність управлінських процедур, що, у свою чергу, служить основою для досягнення комплексно ефективного управління [51].

Таким чином, проблеми та виклики, що впливають на ефективність підзвітності є взаємопов'язаними. Для їх вирішення необхідно здійснювати комплексний підхід, що включає вдосконалення систем інформаційного забезпечення, спрощення адміністративних процедур, забезпечення незалежності контролюючих органів та підтримку політичної волі для проведення необхідних реформ. Лише за умови усунення цих проблем можна досягти високого рівня підзвітності та забезпечити ефективне управління публічними ресурсами.

Для вдосконалення рівня прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування важливо застосовувати цілісну стратегію, яка включає в себе кілька ключових напрямів. Це не лише покращення доступу до публічної інформації та модернізація технологічних засобів, а й залучення громадян до процесів управління, створення незалежних органів контролю та адаптація міжнародних стандартів. На основі досліджень проекту «Transparent Cities», а також міжнародних практик, можна виокремити низку аспектів, які є критично важливими для підвищення прозорості та підзвітності.

1. Розширення доступу до публічної інформації

Одним із головних кроків до вдосконалення прозорості є «забезпечення вільного доступу громадян до інформації про діяльність органів місцевого самоврядування». Тобто публікація звітів про використання бюджетних

коштів, результати соціальних програм, інформацію щодо витрат на інфраструктуру та проекти, що впроваджуються на місцевому рівні. Як зазначено в документі проекту «Transparent Cities», важливим кроком є введення «відкритих даних, які можуть бути доступними онлайн на спеціалізованих платформах» [26], що дає громадянам змогу здійснювати моніторинг діяльності влади та активно взаємодіяти з органами місцевого самоврядування.

Покращення доступу до публічної інформації дає змогу громадянам не лише ознайомлюватися з результатами роботи органів влади, а й перевіряти, чи відповідають ці результати обіцянкам та програмам, визначеним на місцевому рівні. Крім того, це також створює підґрунтя для більш ефективної участі громадян у прийнятті рішень, що сприяє розвитку демократії.

2. Використання новітніх технологій для підвищення прозорості. Сучасні технології відіграють важливу роль у забезпеченні прозорості діяльності органів місцевого самоврядування. Впровадження електронних платформ для публікації звітів та відомостей, а також використання мобільних додатків для зворотного зв'язку з громадянами, дозволяє органам влади забезпечити не лише прозорість, а й оперативність в управлінських процесах. Як підкреслюється в проекті, «цифровізація надає можливість створення інтерактивних платформ, що дозволяють громадянам подавати запити, отримувати відповіді та брати участь у процесах прийняття рішень»

Одним із прикладів ефективного використання технологій є створення онлайн-систем для публікації звітів про витрати бюджету, а також використання блокчейн-технологій для забезпечення доступу до інформації, що не може бути змінена або прихована. Це дозволяє знижувати корупційні ризики та забезпечує довіру громадян до влади.

3. Залучення громадськості до процесів управління. Громадська участь є важливим фактором забезпечення прозорості і підзвітності на місцевому рівні. Стимулювання участі громадян у процесах управління через організацію публічних слухань, консультацій, опитувань та

інших форм зворотного зв'язку дозволяє не лише підвищити рівень довіри до органів місцевого самоврядування, а й робить процеси управління більш демократичними.

Важливо зазначити, що громадські ініціативи можуть стати основою для створення механізмів контролю та моніторингу діяльності органів місцевої влади. Як приклад, створення громадських рад при місцевих адміністраціях дає змогу безпосередньо впливати на процеси управління та гарантує, що інтереси громадян враховуються на всіх етапах.

4. Створення незалежних органів контролю.

Іншою важливою складовою є створення або зміцнення незалежних органів контролю, таких як антикорупційні відомства або аудитори, що здійснюють моніторинг діяльності органів місцевого самоврядування. Вони повинні мати доступ до всіх необхідних даних і бути здатними до оперативного реагування на порушення. Як зазначено в проекті, «створення незалежних органів контролю дозволяє мінімізувати зловживання та підвищити рівень підзвітності місцевої влади». Ці органи мають забезпечити високий рівень моніторингу та аудиту, що сприятиме виявленню корупційних схем і неправомірних дій.

Створення такої інституційної бази також включає в себе незалежні прокуратури або спеціалізовані органи для перевірки виконання законодавчих актів щодо прозорості та доступу до інформації.

5. Адаптація міжнародних стандартів і порівняння практик.

Адаптація міжнародних стандартів та практик є важливим аспектом вдосконалення місцевого управління. Вивчення досвіду інших країн дозволяє Україні застосовувати найкращі практики для покращення ефективності управління та підвищення прозорості. Порівняння практик органів місцевого самоврядування в Україні з міжнародними стандартами допомагає визначити прогалини в управлінських процесах і створити механізми для їх виправлення.

6. Навчання та підвищення кваліфікації посадовців.

Для досягнення сталих результатів необхідно постійно підвищувати

кваліфікацію посадовців місцевого рівня. Це включає в себе проведення тренінгів та навчальних програм для представників органів місцевого самоврядування з питань прозорості, етики, боротьби з корупцією та підзвітності. Важливо, щоб посадові особи мали необхідні знання для впровадження ефективних механізмів управління та належного реагування на потреби громадян. Як зазначається в дослідженні, «навчання посадових осіб дозволяє забезпечити високий рівень компетентності та етики в управлінських практиках» [52].

Таким чином, для покращення прозорості та підзвітності на місцевому рівні необхідно застосовувати комплексний підхід, який поєднує в собі цифрові технології, громадську участь, створення незалежних органів контролю та запозичення міжнародного досвіду. Це дозволяє не тільки покращити якість управління, а й забезпечити більшу довіру до органів місцевого самоврядування з боку громадян, проблеми та виклики, що впливають на ефективність підзвітності, є комплексними та взаємопов'язаними. Для їх вирішення необхідно здійснювати комплексний підхід, що включає вдосконалення систем інформаційного забезпечення, спрощення адміністративних процедур, забезпечення незалежності контролюючих органів та підтримку політичної волі для проведення необхідних реформ. Лише за умови усунення цих проблем можна досягти високого рівня підзвітності та забезпечити ефективне управління публічними ресурсами.

3.2. Міжнародний досвід збільшення рівня прозорості та підзвітності

З кожним роком все більше зростає міжнародне визнання важливості прозорості для змістовних та ефективних демократичних процесів. Як громадяни можуть змістовно висловити свою думку щодо того, що робить

уряд, якщо вони не знають, що взагалі він робить? І як вони можуть перевірити зловживання владою? Одна з найбільш ефективних антикорупційних організацій у світі є «Transparency International» яка зосереджує свою увагу на прозорості [53].

Надмірна секретність має руйнівний вплив практично на всі аспекти суспільства та управління, підтримуючи не публічне прийняття рішень, та не даючи громадянам перевірити якість роботи публічною владою. Однак суспільство не зобов'язане терпіти таку секретність з боку свого уряду. Хоча це часто є боротьбою, можливо зробити більш публічні інституції прозорими.

Недосконалість інформації призводить до сильних проблем у політичній сфері. Вибір та конкуренція фактично, значно обмежені. Громадяни змушені платити податки навіть тоді, коли вони вважають, що гроші витрачаються марно. Крім того, у демократичних країнах конкуренція може бути обмежена, а корумповані уряди можуть бути переобрані. Але інформація про те, що робить уряд, дає можливість громадянам, як споживачу перевіряти на що йдуть їхні гроші, Урядові чиновники це знають, тому часто працюють над тим, щоб обмежити доступ до цієї інформації.

Наприклад Швеція вже десь двісті років має законодавство, що сприяє прозорості (Offentlighetsprincipen 1766 р). Американський Закон про свободу інформації, посилений у відповідь на зловживання під час президентства Ніксона, визнав право громадян знати, що робить їх уряд, що є яскравим контрастом до «активів державної таємниці», які визначали, яка інформація була доступною в інших країнах, де передбачалося, що громадяни не мають права знати. Демократії оцінили важливість свободи слова та преси. Але вільна преса з малою або відомою інформацією про те, що робить уряд, не може ефективно контролювати уряд. Навіть коли громадяни вважають право знати основним, вони стикаються з численними проблемами при його реалізації.

Останні кілька десятиліть громадяни у всіх куточках світу все більше виявляють незрозуміння щодо ухвалення рішень. Як результат, Індія, Південна

Африка, Великобританія, Японія, Мексика та низка інших країн прийняли важливі закони про свободу інформації; міжурядові організації, такі як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд (МВФ), ухвалили нові політики розкриття інформації; а інші великі транснаціональні корпорації запровадили добровільні кодекси, які вимагають від них розкриття широкого спектру інформації про їхні екологічні, трудові та інші практики.

Громадяни наполягають на тому, щоб уряд, міжурядові організації (МУО) та корпорації розкривали більше інформації про їх діяльність. Часто вимоги щодо більшої прозорості супроводжуються закликами до боротьби з корупцією. Назва провідної антикорупційної організації - «Міжнародна прозорість». І прозорість справді є потужною зброєю у боротьбі з корупцією. На жаль, велика кількість посадовців та керівників здається потребує цього яскравого світла, щоб уникнути використання публічної служби як абсолютно для особистої вигоди.

Прозорість є ключовим елементом ефективності та результативності публічної політики. Можливо, найбільш компетентні та чесні прийнятні рішення потребують зворотного зв'язку щодо того, як працює їх діяльність на практиці, зворотного зв'язку, який можливий лише за умови, що інформація вільно циркулює в обох напрямках, та доступ до інформації може стати ключем до розширення розриву між глобалізацією та національними політичними інститутами. Існує величезний розрив між глобальними та регіональними рівнями, на яких все більше потрібно вирішувати проблеми та ухвалювати правила.

Одна помітна перемога у сфері прозорості, та підзвітності це ухвалення Закону США про свободу інформації, який вперше був прийнятий у 1966 році та посилений в 1974 році. У 1980-х роках транснаціональних мереж громадських активістів розпочато кампанії з вимогою інформації від міжурядових організацій, зокрема від Світового банку. Схід та Захід домовилися про деякі угоди щодо контролю над озброєннями, які включали положення про перевірку, що зробило безпекові установи обох сторінок більш

прозорими для одне одної.

Проте справжній вибух глобальних вимог щодо розкриття інформації стався в 1990-х роках. На початку цього десятиліття лише близько десятка країн мали закони, які передбачали доступ громадськості до інформації, що знаходиться у володінні уряду. Це здебільшого були встановлені демократії англomовного світу та Скандинавії. Відтоді ухвалення законів та політики щодо розкриття інформації стало своєрідною міжнародною модою. Станом на 2024 рік їхня кількість досягла приблизно 80 країн. До нових учасників увійшли країни з різним рівнем демократичних тенденцій та ступенем економічного розвитку. Усі вони відчули тиск, викликаний розширенням демократичних норм, зростанням впливу громадських організацій та піднесенням дедалі незалежних ЗМІ, що змусило їх погодитися на значно більше розкриття інформації для своїх громадян, ніж будь-коли раніше [54].

Водночас глобальна економічна інтеграція призвела до того, що міжнародні інвестори (та уряди країни з високими капітальними ресурсами) почали вимагати розкриття інформації про корпоративні й національні рахунки в країнах, які розвиваються, особливо після азійської кризи 1990-х років, яку багато хто пояснював накопиченою секретністю азійських корпорацій. Міжнародні фінансові установи, світовий банк, та міжнародний валютний фонд які є основними прихильниками економічної інтеграції, почали вимагати інформацію від урядів країн-членів та розміщувати її на веб-сайтах. Саме ці установи зіткнулися з потужним тиском з боку активістів усього світу, які вимагали відкриття своїх аналізів та процесів ухвалення рішень.

В Індії, у 1975 році, Верховний суд Індії прийняв важливе рішення у справі «State of UP v. Raj Narain», де повідомлялося, що громадяни мають право знати про всі дії своїх представників у владі, адже відповідальне урядування не повинно бути таємничим. У 1982 році суд знову підтвердив, що право на інформацію є основоположним правом за Конституцією Індії, і прозорість необхідністю, тоді як секретність має бути лише як виключення,

обґрунтованим тільки надзвичайним суспільним інтересом [55].

Проте, попри ці судові рішення, уряд не здійснив серйозних кроків для запровадження законодавства про прозорість. У 1984 році катастрофа на заводі «Union Carbide» в Бхопалі підштовхнула екологів до нових вимог прозорості у сфері довкілля, але результати були обмежені. Зміни почалися після 1989 року, коли новий уряд, що прийшов до влади, обіцяв ухвалити закон про право на інформацію, але через короткий термін його питання та опір бюрократії прогресував.

На початку вже 1990-х років у штаті Раджастхан з'явився важливий громадський рух під проводом «Mazdoor Kisan Shakti Sangathan» (MKSS), який активно боровся за ухвалення місцевого закону про право на інформацію та започаткував національну зміну «National Campaign for People's Right to Information» (NCPRI) вже в 1996 році. У 2000-х роках у штаті Махараштра активіст Анна Хазаре очолив потужний рух, який змусив владу прийняти сильніший закон про право на інформацію [55].

До прийняття національного закону про право на інформацію у 2002 році багато штатів, таких як Делі, Ассам, Карнатака, Раджастхан та інші, вже мали свої власні закони, які часто були більш дієвими. Основним рухом на шляху до прозорості та підзвітності були саме громадські рухи, які, долаючи перешкоди, довели, що прозорість є необхідністю. Особливістю індійського досвіду стало те, що вимоги прозорості збільшилися з низів, тобто від звичайних людей, низових організацій, громадських ініціативних жителів або місцевих громад, що відрізняло цей досвід від інших країн.

У березні 2003 року Верховний Суд Індії ухвалив рішення, згідно з якими всі кандидати на вибори до державних та національних органів влади повинні були надати декларацію, яка включала їх освітній рівень, кримінальне минуле (якщо є) та фінансову діяльність, разом із поданням заяви про намір балотуватись. .

У грудні 2003 року відбулися вибори до чотирьох державних зборів. Рух за право широкої інформації (RTI) в Індії вирішує розширити інформацію

щодо вибраних кандидатів, подану відповідно до інформації Верховного Суду. Національний центр прав людини (NCPRI) взявся за цю роботу в Раджастані разом з MKSS, а в Делі — разом із Центром рівності та справедливості та Parivartan, групою RTI [55].

В обох групах штатів, які займалися питаннями прозорості та підзвітності, перш за все взяли за використання аутентифікацій списків виборців, щоб переконатися, що до них були включені всі реальні виборці. У Раджастані списки зачитували на зборах гаонів (сіл) та вуличних зборах (сабах), що дало можливість місцевим жителям допомогти вивести фіктивних виборців і підтвердити тих, чиї імена були випадково пропущені.

У Делі для перевірки списків було проведено публічне слухання. Крім того, копії списків були направлені до асоціацій жителів різних колоній, які допомогли в процесі перевірки.

Після того, як кандидати подали свої номінації, були зібрані копії поданих ними декларацій, а їхні дані були проаналізовані. Цей аналіз був широко розширений, а також створено інтерактивний веб-сайт, на якому були опубліковані всі ці дані та аналізи, а також запитали коментарі та відгуки від громадськості, що мало збільшити рівень прозорості.

Південна Африка країні населення якої налічує 50 мільйонів людей, яка налічує 11 офіційних мов, країна, яка як, і Україна, добровільно відмовилася від ядерної зброї, яку, до речі, самостійно і розробляла. Південна Африка приклад країни, що здійснила важливі кроки на шляху до забезпечення прозорості та доступу до інформації після падіння апартеїду. Одним із перших значних досягнень стала інтеграція права на доступ до інформації в Конституції 1996 року. Це право стало основою для формування демократичного управління, оскільки забезпечує громадянам доступ до інформації, що знаходиться у розпорядженні органів державної влади. Водночас ключовим етапом у процесі розвитку прозорості стало прийняття в 2000 році «Закону про право на інформацію» («Promotion of Access to Information Act» (PAIA), який дозволяє громадянам отримувати доступ до

державної та приватної інформації, що є критичним для боротьби з корупцією та підвищення підзвітності урядових структур [56].

Важливою характеристикою цього законодавства є те, що воно створило інструменти для систематичного публічного звітування та моніторингу діяльності органів влади, у тому числі аудиту витрат та публікації звітів про урядову діяльність. Це дозволило значно підвищити рівень прозорості та громадського контролю. в кожному разі, завдяки цим ініціативам виведено число випадків неефективного використання ресурсів і зловживання, що сприяло боротьбі з корупцією.

Однак, завдяки успіху в законотворчості та практичному впровадженні політики прозорості, Південна Африка стикається з численними викликами. По-перше, проблеми із підтримкою у наданні інформації громадянам, що часто стає наслідком адміністративних бар'єрів. По-друге, доступ до деяких видів даних залишається обмеженим, що пов'язано з політичними і правовими перешкодами. Ці труднощі вказують на те, що, незважаючи на прогрес у галузі прозорості, країна все ще має значний потенціал для підвищення ефективності реалізації законодавчих ініціатив, а також для зменшення існуючих бар'єрів, які гальмують повне впровадження принципів відкритості на всіх рівнях управління.

Швеція, красива нордична країна у Північній Європі на Скандинавському півострові, вона є прикладом для багатьох інших країн через довгу історію практики відкритості, що почалася ще у 18 століттях. Швеція стала першою країною у світі, яка ще в 1766 році прийняла Закон про свободу преси, який гарантував доступ громадян до інформації, що знаходиться в розпорядженні уряду. Цей закон став основою для подальших ініціатив у сфері прозорості та підзвітності в країні [57].

Одним із ключових моментів для Швеції 1990-х років стало впровадження нових нормативно-правових актів, які зміцнили законодавчу основу для забезпечення доступу до державної інформації. Це включало розширення прав громадян щодо доступу до урядових документів та

підвищення прозорості в діяльності урядових установ. Одним із важливих досягнень стало зміцнення інституту омбудсмена, який став ще ефективнішим [57]

Крім того, у 1990-х роках Швеція активно почала використовувати новітні технології для покращення доступу до інформації, отримуючи постійний розвиток інтернет, став для Швеції інструментом для розширення урядових звітів та забезпечення прямого доступу громадян до публічної інформації.

Швеція має розвинену систему урядової звітності та громадського контролю. Влада активно оприлюднює документи, що стосуються державних рішень, витрат та політичних ініціатив, що дозволяють громадянам та журналістам мати доступ до критично важливої інформації для здійснення контролю за діяльністю уряду. Країна також активно використовує інформаційні технології для забезпечення прозорості, зокрема створення онлайн-платформи для публікації урядових звітів та даних.

Однак, при високому рівні прозорості, Швеція, як багато інші країни, має певні виклики. Наприклад, іноді є серйозні обмеження на отримання деяких видів даних, що стосується національної безпеки або приватності. Це підкреслює важливість знаходження балансу між прозорістю та захистом інших важливих інтересів, таких як конфіденційність.

Прикладом того з якими проблемами стикалася Швеція є проблеми, пов'язані з правозастосуванням, включали недостатню ясність у визначені того, що саме може бути вільно доступним для громадян та журналістів, а що має залишатися конфіденційними через спеціальні державні інтереси. Ці правові прогалини вимагали постійного вдосконалення законодавства та його адаптації до нових реалій. Проблеми прозорості стали предметом публічних дебатів. З одного боку уряд Швеції прагне забезпечити максимальний доступ до інформації, з іншого — виникала критика щодо того, наскільки це реально розвивається на практиці [57].

Деякі громадяни та медіа стикалися з труднощами у доступі до

необхідної інформації, що посилювало недовіру до деяких урядових інституцій, та ставило під сумнів ефективність реалізації політики прозорості. Швеція, хоча й є еталоном прозорості, все таки змушена постійно шукати компроміси та вирішувати правові, технологічні й політичні проблеми для підтримки високих стандартів відкритості в державному управлінні.

У контексті прозорості та підзвітності, також розглядається роль міжнародних фінансових інституцій, зокрема Світового банку та Міжнародного валютного фонду. Світовий банк, сприяє розвитку прозорості в країнах, що підтримує його фінансову допомогу. В особливості, він намагається забезпечити, щоб держава, яка підтримує кредити, виконувала певні зобов'язання щодо публічної звітності про використання коштів. Це включає в себе також вимоги щодо досягнення відкритих бюджетних процесів, а також забезпечення доступу громадськості до даних про економічні реформи та плани розвитку. Світовий банк є рушієм для розвитку політик, які підтримують підзвітність урядів перед своїми громадянами [58].

Міжнародний валютний фонд, є інструментом для забезпечення фінансової стабільності в глобальному масштабі, але його рішення часто приймаються в умовах недостатньої прозорості. Крім того, організація інколи не надає достатнього доступу до документів та процесів, які стосуються надання кредитів країнам, що ставить під сумнів її ефективність у підтримці відкритості. Це також стосується взаємодії Міжнародного валютного фонду з окремими країнами, де його програми реформ часто викликають соціальну та політичну напругу через їх непрозорість та не інформованість громадськості.

Міжнародний валютний фонд та Світовий банк намагається просувати прозорість і це є частиною їх зусиль, спрямованих на зменшення бідності та сприяння сталому економічному розвитку. Але це також ставить перед ними серйозні виклики, зокрема в контексті забезпечення рівня відкритості, які відповідають міжнародним стандартам та вимогам громадянського суспільства. Це стосується доступу не тільки до фінансової інформації, але й до соціальних та економічних даних, які можуть істотно вплинути на соціальні

та політичні процеси в країнах, які підтримують допомогу [58].

Висновки до розділу 3

Протягом останніх десятиліть спостерігалася глобальна тенденція до підвищення прозорості та підзвітності в управлінні багатьох Країн. Ця зміна значною мірою зумовлена зростаючими вимогами громадян до більшої звітності та безпосередньої участі громадян в прийнятті рішень, та мотивація забезпечення кращого нагляду та протидії корупції. В основі цих зусиль лежить зростаюче визнання того, що прозоре управління є важливим для ефективного розвитку держави.

Одним з ключових прикладів залучення населення в збільшення рівня прозорості та підзвітності є Індія, де громадські рухи, як-от ті, які очолював Маздоор Кісан Шакті Сангатан, підкреслили силу місцевих громад у боротьбі за право на інформацію. Цей рух підкреслив, що прозорість – це не абстрактність, а важливий інструмент для розширення можливостей певних груп, що дозволяє їм притягувати місцевих чиновників до відповідальності та відстоювати свої права. Такі ініціативи служать моделлю того, як підходи “знизу догори” можуть успішно боротися з бюрократичною непрозорістю та трансформувати практику місцевого управління.

Слід розповісти про проблеми впровадження ініціатив, хоча багато країн прийняли закони про прозорість, ефективне впровадження залишається доволі нерівномірним. Наприклад, у Південній Африці, незважаючи на те, що Закон про сприяння доступу до інформації вважається всеосяжним, багатьом урядовим установам бракує поінформованості або її мало ефективності, це в совою чергу підкреслює, що прийняття законів недостатньо; для суттєвого збільшення прозорості та підзвітності, додатково необхідні надійні механізми, як наприклад громадська обізнаність, та інституційна підтримка.

Слід виділити момент що 1990-х роках відбулося сплеск прийняття законів про свободу інформації під впливом глобальних норм, та тиску міжнародних організацій. Такі країни, як Швеція, запровадили закони про прозорість, вплинувши на розробку та просування подібних законів у всьому світі. У цей період міжнародні фінансові інституції, такі як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд, ввели обов'язкові заходи прозорості як частину своєї системи економічного управління, що спонукало місцеві органи влади адаптуватися до цих стандартів.

Технологічний прогрес сприяв прозорості та підзвітності, дозволяючи швидше розповсюджувати інформацію та кращий доступ громадськості до неї. Однак технологія також створює проблеми, такі як забезпечення безпеки даних та збалансування прозорості з проблемами конфіденційності та національної безпеки. Таким чином, ефективність прозорості залежить не лише від законодавчої бази, а й від того, як використовуються сучасні інструменти для сприяння відкритості.

Міжнародний досвід показує, що підвищення прозорості місцевого самоврядування вимагає більше, ніж ухвалення законів — це потребує залученого громадянського суспільства, інституційної сили волі та сприятливих міжнародних структур. Триваюча боротьба за прозорість, як показано на різноманітних прикладах у всьому світі, відображає як досягнення, так і проблеми впровадження прозорості в різних політичних та соціально-економічних контекстах. Ці своєрідні уроки можуть інформувати про політику, спрямовану на зміцнення місцевого самоврядування в інших регіонах, які прагнуть зміцнити демократичні практики та суспільну довіру.

Це дослідження міжнародного досвіду показує, що стійка прозорість та підзвітність у місцевому врядуванні переплітаються з розширенням прав і можливостей громадян, міцною законодавчою базою та послідовним правозастосуванням.

ВИСНОВКИ

Дослідивши проблему «Прозорість та підзвітність органів місцевого самоврядування в Україні в умовах воєнного стану», урахувавши визначені об'єкт, предмет, мету та завдання кваліфікаційної роботи, варто прийти до таких висновків.

1. Основними підходами до розуміння прозорості є: законодавче регулювання публікації інформації; новітні інформаційні технології, зокрема системи е-звітування, платформи відкритих даних, що забезпечують доступ громадян до актуальної інформації; відкритість інформації та співпраця між владою та громадянами.

2. Головний елемент ефективного управління є принцип прозорості, як зобов'язання органів місцевої влади щодо залучення громадськості до обговорення місцевих проблем, консультацій, прийняття та виконання управлінських рішень, а також розуміння громадянами щодо вони є безпосередніми учасниками управлінського процесу.

3. Основними викликами щодо забезпеченням прозорості в умовах воєнного стану є: військові дії, нестабільність, бюрократичні перешкоди, прояви корупції, відсутність незалежних органів контролю, відсутність політичної волі.

4. Проаналізувавши особливості прозорості та підзвітності в роботі органів місцевого самоврядування під час воєнного стану, зазначимо, що прозорість характеризує їх заходи спрямовані на залучення громадськості. Реалізація прозорості дозволяє органам місцевого самоврядування зробити діяльність більш відкритою для громадян, щоб залучитися їх підтримкою при вирішенні місцевих проблем.

Що стосується підзвітності то цей принцип характеризує взаємовідносини органів місцевого самоврядування з мешканцями громад (громадськістю), за якого вони отримують реальну можливість впливати на

процеси вироблення місцевої політики, а також громадського контролю за їх діяльністю, через звіти посадових осіб, оприлюднення прийнятих рішень.

Підзвітність в управлінні полягає в забезпеченні належного контролю над витратами і фінансовими операціями, що важливо для підтримання довіри громадськості і забезпечення економічної ефективності.

5. Напрямами вдосконалення рівня прозорості в органах місцевого самоврядування є наступні:

по-перше, забезпечити вільний доступ громадян до інформації про їх діяльність;

по-друге, використання новітніх цифрових технологій для забезпечення прозорості у власної діяльності;

по-третє, залучення громадськості до участі в процесі розробки та прийняття рішень, через організацію публічних слухань, консультацій, опитувань;

по-четверте, створення або зміцнення незалежних органів контролю, таких як антикорупційні відомства або аудитори, що здійснюють моніторинг діяльності органів місцевого самоврядування;

по-п'яте, адаптація міжнародних стандартів та практик в роботі органів місцевого самоврядування;

по-шосте, навчання та підвищення кваліфікації працівників місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко, Олександр. “ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАСАД ПРОЗОРОСТІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ”. *Актуальні проблеми правознавства*, vol. 1, no. 1, May 2020, pp. 44-47, URL: <https://appj.wunu.edu.ua/index.php/appj/article/view/928>.
2. Прозорість - bE-Open. *Home - bE-Open*. URL: <https://www.beopen-congress.eu/UK/3-cat-Прозорість.html> (дата звернення: 05.11.2024).
3. Закон України "Про доступ до публічної інформації" від 13.01.2011. № 2939-VI, чинний стан на 08.10.2023, підстава — 2614-IX. Вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17/ed20231008#Text> (дата звернення: 05.11.2024 р).
4. Єдиний веб-портал використання публічних коштів. *Spending*. URL: <https://spending.gov.ua/new/> (дата звернення: 03.11.2024).
5. OECD (2020), OECD Public Integrity Handbook, OECD Publishing, Paris, URL: <https://doi.org/10.1787/ac8ed8e8-en>
6. Transparency International Ukraine. (2015). *National Integrity System Assessment: A framework for the analysis of the integrity of national institutions*. Transparency International Ukraine. URL: https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2016/12/nis_assessment_eng.pdf
7. Bovens, Mark, Robert Goodin, and Thomas Schillemans (eds), *The Oxford Handbook of Public Accountability* (2014; online edn, Oxford Academic, 4 Aug. 2014), <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199641253.001.0001>, accessed 15 Nov. 2024.
8. Дорогих С. Відкритість та прозорість в інформаційній діяльності Верховної Ради України: організаційно-правові аспекти : монографія. Київ : Вид. дім «АртЕк», 2018. 143 с.
9. Singh, S., & Stiglitz, J. E. (2007). India: Grassroots Initiatives. In A.

Florini (Ed.), *The Right to Know: Transparency for an Open World* (pp. 19–53). Columbia University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7312/flor14158.5>

10. Szekely, I., & Stiglitz, J. E. (2007). Central and Eastern Europe: Starting from Scratch. In A. Florini (Ed.), *The Right to Know: Transparency for an Open World* (pp. 116–142). Columbia University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7312/flor14158.8>

11. About the Freedom of Information Act. DEA. URL: <https://www.dea.gov/foia/about-foia> (date of access: 02.11.2024).

12. Як відкриті дані в Україні посилюють громадський контроль та допомагають боротися з корупцією. *Міністерство цифрової трансформації України*. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/yak-vidkriti-dani-v-ukraini-posilyuyut-gromadskiy-kontrol-ta-dopomagayut-borotisyaz-koruptsiyu> (дата звернення: 19.10.2024).

13. Christensen T., Lægreid P. Performance and Accountability—A Theoretical Discussion and an Empirical Assessment. *Public Organization Review*. 2014. Vol. 15, no. 2. P. 207–225. URL: <https://doi.org/10.1007/s11115-013-0267-2> (date of access: 18.11.2024).

14. The Oxford Handbook of Public Accountability / ed. by M. Bovens, R. E. Goodin, T. Schillemans. Oxford University Press, 2014. URL: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199641253.001.0001> (date of access: 18.11.2024).

15. Дніпров А. Особливі засади функціонування виконавчої влади. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Уричні науки . 2017. Вип. 2017, № 884. С. 108–112. URL: <https://doi.org/10.23939/law2017.884.108> (дата звернення: 01.11.2024)

16. Мінакова Ю. В. Підзвітність і підконтрольність органів місцевого самоврядування в умовах реформаторської децентралізації влади. *Аналітичне та порівняльне правознавство* . 2023. № 2. С. 33–37. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.5> (дата звернення: 03.11.2024).

17. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія

корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / автор. кол. ; В. В. Василевич, Т. Е. Василевська, В. Ф. Нестерович, Е. В. Расюк, А. В. Савченко, В. Л. Федоренко (кер.) та ін. ; за ред. проф. Ю.В. Ковбасюка і проф. В. Л. Федоренка. – К. : Видавництво Ліра-К, 2016. – 524 с.

18. Федоренко, А., Преподобний, А., Перетяцько, Н., & Молочій, С. (н.д.). *Громадськість – ключ до прозорості та підзвітності місцевої влади*. Фундація інституційного розвитку. URL: <https://www.fid-foundation.com.ua/news/gromadskist---klyuch-do-prozorosti-ta-pidzvitnosti-miscevoyi-vladi>

19. Колушенко І. Місцеве самоврядування під час війни: досвід і нововведення. *Центр політико-правових реформ*. 2022. С. 2–4. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/mistseve-samovryaduvannya-pid-chas-vijny-dosvid-i-novovvedennya/> (дата звернення: 01.11.2024).

20. Андрій Дарковіч. Валентин Гацко. Держ. упр. Відкритість чи допомога армії? Що впливає на довіру до місцевої влади . *ВоксУкраїна*. 2024. 7117. URL: <https://voxukraine.org/vidkrytist-chy-dopomoga-armiyi-shho-vplyvaye-na-doviru-do-mistsevoyi-vlady> (дата звернення: 02.11.2024).

21. 3-35. Зарубіжний досвід організації роботи місцевої влади: [монографія] / М.О.Пухтинський, П.В.Ворона, О.В.Власенко та ін. / За заг. ред. П.В.Ворони. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. – 280с.

22. Рахункова палата України. Звіти Рахункової палати за 2022 рік. URL: <https://rp.gov.ua/FinControl/FinReports/?id=1362> (Дата звернення: 01.11.2024).

23. Державна служба статистики України. (2023). *Річний звіт за 2022 рік*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Дата звернення: 01.11.2024).

24. Рахункова палата України. Звіти Рахункової палати за 2023 рік. URL: <https://rp.gov.ua/FinControl/FinReports/?id=1493> (Дата звернення: 01.11.2024).

25. Дія – Державні послуги онлайн. *Державні послуги онлайн | Дія*.

URL: <https://diia.gov.ua/> (дата звернення: 01.11.2024).

26. Transparency International Ukraine. (n.d.). *Рейтинг прозорості 100 міст України*. URL: <https://transparentcities.in.ua/transparency-rating> (дата звернення: 01.11.2024).

27. Transparency International Ukraine. (2023, 19 листопада). *Дніпро, Дрогобич, Львів, Мукачєво і Тернопіль визнані прозорими у 2023 році*. Transparent Cities. Отримано 19 листопада 2024 року, URL: <https://transparentcities.in.ua/news/dnipro-drohobych-lviv-mukachevo-i-ternopil-vyznani-prozorymy-u-2023-rotsi--transparency-international-ukraine-> (дата звернення: 01.11.2024).

28. Національний інститут стратегічних досліджень. (2023). *Стан розвитку громадянського суспільства в Україні у 2023–2024 роках*. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analitychni-dopovidi/stan-rozvytku-hromadyanskoho-suspilstva-v-ukrayini-u-2023-2024> (дата звернення: 24.11.2024).

29. Понад 60% українців отримують держпослуги онлайн: результати дослідження. *Міністерство цифрової трансформації України*. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/ponad-60-ukraintsiv-otrimuyut-derzhposlugi-onlayn-rezultati-doslidzhennya> (дата звернення: 03.11.2024).

30. Одеська міська рада. (2023). Проект "Одеський прозорий бюджет". URL: [Головна — Офіційний сайт міста Одеса](https://www.odessa.gov.ua/) (дата звернення: 28.10.2024).

31. Львівська міська рада. (n.d.). *Документообіг*. Львівська міська рада. URL: <https://city-adm.lviv.ua/topic/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3> (дата звернення: 29.10.2024).

32. Головна | Миколаївська обласна рада. *Головна | Миколаївська обласна рада*. URL: <https://www.mk-oblrada.gov.ua/> (дата звернення: 03.11.2024).

33. Офіс ефективного регулювання. (2023). Місцеві бюджети в умовах

війни. URL: <https://od.org.ua/miszevi-budgeti-v-umovah-vijni/> (Дата звернення: 28.10.2024).

34. Електронні петиції - Офіційний сайт Запорізької міської ради. *Запорізька міська рада - офіційний веб-сайт.* URL: <https://zp.gov.ua/uk/page/elektronni-peticii> (дата звернення: 06.11.2024).

35. Ключковський Ю., Венгер В. (2023). *Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні в умовах війни.* URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/klyuchkovskyy_yu._venger_v._pravove_regul_yuvannya_miscevogo_samovryaduvannya_v_ukrayini_v_umovah_viyny.pdf (Дата звернення: 08.11.2024).

36. Асоціація міст України. (2018). *Моніторинг законодавства України: аналіз змін та їх вплив на місцеве самоврядування.* За редакцією Пітцика М. В. Київ. URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/mon18_1obkdalynka_tak.pdf (Дата звернення: 09.11.2024).

37. Результати рейтингів прозорості та підзвітності за 2020 рік від ТІ Україна - Transparency International Ukraine. *Transparency International Ukraine - Знизити рівень корупції.* URL: <https://ti-ukraine.org/research/rezultaty-rejtyngiv-prozorosti-ta-pidzvitnosti-za-2020-rik-vid-ti-ukrayina/> (дата звернення: 10.11.2024).

38. Прозорість під обстрілами: чи досягли міста прогресу?. *Прозорі міста - Наснажуємо місцеву владу до прозорості та підзвітності.* URL: <https://transparentcities.in.ua/articles/prozorist-pid-obstrilamy-chy-dosiahly-mista-prohresu> (дата звернення: 10.11.2024).

39. Динаміка прозорості: як змінилися українські міста за чотири роки - Transparency International Ukraine. *Transparency International Ukraine - Знизити рівень корупції.* URL: <https://ti-ukraine.org/research/dynamika-prozorosti-yak-zminylysy-ukrayinski-mista-za-chotyry-roky/> (дата звернення: 10.11.2024).

40. U-LEAD with Europe. *U-LEAD.* URL: <https://www.u-lead.org.ua/>

(дата звернення: 10.11.2024).

41. Виклики та пріоритети управління активами територіальних громад в умовах війни: науково-аналітична доповідь / наук. ред. Сторонянська І. З. Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». 2022. 79 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

42. ГУБА М. І. ПРОЗОРИСТЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2024. № 2(89). С. 285–290. URL: <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2024.2.41> (дата звернення: 19.11.2024).

43. ЗМІ і війна: особливості поширення інформації та фото під час воєнного стану. – Платформа прав людини. *Платформа прав людини*. URL: <https://ppl.org.ua/zmi-i-vijna-osoblivosti-poshirennya-informacii-ta-foto-pid-chas-voyennogo-stanu.html> (дата звернення: 12.11.2024).

44. Взаємодія мас-медіа та органів державної влади : навч. посіб. / М. Т. Андрійчук, Т. С. Андрійчук ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 114 с.

45. Громадський бюджет (бюджет участі): що це таке і яка користь громаді від його впровадження - LDN. *LDN - Мережа правового розвитку*. URL: <https://ldn.org.ua/consultations/hromads-kyy-biudzhet-biudzhet-uchasti-shcho-tse-take-i-iaka-koryst-hromadi-vid-yoho-vprovadzhennia/> (дата звернення: 10.11.2024).

46. Новини громадського партнерства За прозорі місцеві бюджети probudget.org.ua. *Новини громадського партнерства За прозорі місцеві бюджети probudget.org.ua*. URL: <https://probudget.org.ua/> (дата звернення: 09.11.2024).

47. Прозорі міста - Наснажуємо місцеву владу до прозорості та підзвітності. *Прозорі міста - Наснажуємо місцеву владу до прозорості та підзвітності*. URL: <https://transparentcities.in.ua/> (дата звернення: 10.11.2024).

48. ProZorro. (n.d.). Офіційний сайт системи електронних закупівель в Україні. URL: <https://prozorro.gov.ua/uk> (дата звернення 11.11.2024).
49. E-DEM.UA. *Громадський бюджет*. URL: <https://budget.e-dem.ua/howworks> (дата звернення: 12.11.2024).
50. Демченко Л. Критика теорії і практики бюрократії. *Аспекти публічного управління*. 2019. Т. 7, № 5. С. 5–11. URL: <https://doi.org/10.15421/151924> (дата звернення: 12.11.2024).
51. Колтунов О. Політична воля як феномен державного управління. *Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/koltunov_politychna.pdf (дата звернення: 04.11.2024).
52. Впровадження реформи системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування (2018 - 2022 роки) : Дослідження. Київ : Нац. агентство України з питань держ. служби., 2022. 62 с. URL: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/професійне%20навчання/Дослідження.pdf> (дата звернення: 09.11.2024).
53. Stiglitz, J. E. (2007). Foreword. In A. Florini (Ed.), *The Right to Know: Transparency for an Open World* (pp. vii–viii). Columbia University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7312/flor14158.3>
54. Florini, A., & Stiglitz, J. E. (2007). Introduction: The Battle Over Transparency. In A. Florini (Ed.), *The Right to Know: Transparency for an Open World* (pp. 1–16). Columbia University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7312/flor14158.4>
55. Singh, S., & Stiglitz, J. E. (2007). India: Grassroots Initiatives. In A. Florini (Ed.), *The Right to Know: Transparency for an Open World* (pp. 19–53). Columbia University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7312/flor14158.5>
56. Obe, A., & Stiglitz, J. E. (2007). The Challenging Case of Nigeria. In A. Florini (Ed.), *The Right to Know: Transparency for an Open World* (pp. 143–

176). Columbia University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7312/flor14158.9>

57. Szekely, I., & Stiglitz, J. E. (2007). Central and Eastern Europe: Starting from Scratch. In A. Florini (Ed.), *The Right to Know: Transparency for an Open World* (pp. 116–142). Columbia University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7312/flor14158.8>

58. Blanton, T., & Stiglitz, J. E. (2007). The Struggle for Openness in the International Financial Institutions. In A. Florini (Ed.), *The Right to Know: Transparency for an Open World* (pp. 243–278). Columbia University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7312/flor14158.12>

ДОДАТКИ

Додаток А

ПРОЗОРИСТЬ МІСТ В УМОВАХ ВІЙНИ 2023

Як українці користувалися електронними послугами та інтернетом у 2023 році

Проект підтримки **Дія** Швеція Sverige UN DIP

64% українців користувалися державними е-послугами за останній рік

В середньому використовують **3** різні послуги на рік

53% у 2020 році

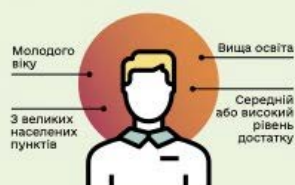
78,5% оцінюють досвід отримання послуг радше або дуже позитивно

ТОП-5 НАЙБІЛЬШ ПОПУЛЯРНИХ ДЕРЖАВНИХ Е-ПОСЛУГ

(Можна було обрати декілька відповідей)

«ПОРТРЕТ» ЛЮДИНИ, ЩО НАЙЧАСТІШЕ КОРИСТУВАЛАСЯ ДЕРЖАВНИМИ Е-ПОСЛУГАМИ

ЧОМУ НЕ КОРИСТУВАЛИСЯ ДЕРЖАВНИМИ Е-ПОСЛУГАМИ ПРОТЯГОМ ОСТАНЬОГО РОКУ?

КОРИСТУВАННЯ ІНТЕРНЕТОМ

КОРИСТУЮТЬСЯ ІНТЕРНЕТОМ ЩОДНЯ

Всукраїнське опитування «Думки і погляди населення України щодо державних електронних послуг» провів Київський міжнародний інститут соціології у вересні-жовтні 2023 року на замовлення «Проекту підтримки Дія», що впроваджується Програмою розвитку ООН (UNDP) в Україні за підтримки Швеції.